

גליון

מעורלפת
ספירים

במשנתו של הבעש"ט הקדוש

פרשת
משפטים

גליון קנ"ג

מאמר "ארבע אבות נזיקין" [ח"א]

ששה סדר משנה | זמ"ן נק"ט - בעולם שנה נפש | האי מאן דבעי למהוי חסידא לקיים מילי דנזיקין | המזיקין שבנפש האדם | שיעלה כל הדברים להקדושה אפילו אותן הנקראים מזיקין | בשני דרב יהודה כולי תנויי בניזיקין הוה | "ישועות" - זה סדר נזיקין

ששה סדר משנה

"עשה טוב" שכל מהותו הוא לגלות ולחשוף את הטוב והאמת המסתתר מתחת לעולם הגשמי והחומרי - באופן חיובי.

ומבואר בספרי החסידות כי לפיכך עשרת הדברות - שהם כללות התורה שבכתב ושבעל פה - פותחים הם בשתי הדברות הכוללות המקבילים לשני חלקים אלו, כי הדיבור הראשון הוא "אנכי ה' א-להיך" המתאר את הגילוי האלוקות הגדול ביותר והוא כולל את כל המצוות עשה בבחינת "עשה טוב", והדיבור השני הוא "לא יהיה לך אלהים אחרים על פני" המתאר את דחיית הרע והסתר האלוקות שבעולם, והוא כולל את כל המצוות לא תעשה שבתורה בבחינת "סור מרע".

זמ"ן נק"ט - בעולם שנה נפש

והנה כתב התוספות יום טוב¹ כי הששה סדרי משנה מתחלקים הם לשני חלקים: 'זרעים מועד נשים' הם חלק אחד ו'נזיקין קדשים טהרות' הם חלק שני, וכתב הרה"ק רבי צדוק הכהן מלובלין זי"ע² כי הביאור בזה הוא שהששה

הנה ידוע כי יש ג' חלקים באלוקות ובאדם שהם: שלושה מוחין [חב"ד], ששה מידות [הג"ת נה"ן] ומידת המלכות. המוחין הוא כולו טוב וגילוי אלוקות, המידות מעורבין טוב ורע [קליפת גוה], ואילו המלכות לית לה מגרמה כלום. ואיתא בספרי החסידות³ כי עיקר עבודת האדם בעולמו היא עבודת הביורים שבאותם הששה מידות שתפקידו הוא לברר שם הטוב מתוך הרע, דהיינו לגלות איך שהכל הוא בהשפעה מחיותו יתברך אשר אין עוד מלבדו.

ומבואר בספה"ק תולדות יעקב יוסף⁴ כי זה נעשה בעיקר על ידי לימוד ששה סדרי משנה - שהם עיקר תורה שבעל פה המשלימה לתורה שבכתב - ששם מברר האדם על פי שכל הישר שלו מה טוב ומה רע, על ידי שלושה סוגים כפולים שהם: איסור והיתר, כשר ופסול, טהור וטמא, וכמו שביאר שם על פי דברי התיקונים⁵.

והנה בירור זה מתחלק לשני חלקים ידועים, אשר שם האחד "סור מרע" אשר כל מהותו הוא לסלק הפירוד והעדר האלוקות שבעולם - באופן שלילי, ושם השני הוא

מחללה מות יומת.

ד תיקון מ.

ה בהקדמתו למשניות.

א ראה בספה"ק אגרא דכלה (פ"ב בלק) שכתב זול"ק: בין והתבונן ידיד נפשי במקרה הזה יקרה לאיש ישראל הנברא בצלם ודמות, נברא כבח נפש ז' מדות הבנין, הלא הם אהבה יראה התפארות נצוח הודיה התקשרות ממשלה, והנה להיות המדות הם בשבירה, הם משוקעים בעמקי הקליפה ואהב האדם במדת אהבה דברים שאסרתן התורה וחיותם הם מצד הקליפה, וכן מתיירא מדברים שהם נגד התורה, וכן מתגאה ומתפאר וכו', וכן שאר המדות אלה ידי הנעים נתבונן מעצמך, ומסר לנו השי"ת תורתו הקדושה שהוא הטוב הגנוז אין טוב אלא תורה, ועל ידי עסק האדם בתורה ובמצוותיה מוציאים יקר מזולל ניצוצות הק' מתוך הקליפה.

ב זול"ק (פ"ב בתעלות, אות ג): העולה משם כי תכלית הלימוד בתורה שבעל פה, שהוא דיני איסור והיתר טומאה וטהרה כשר ופסול, לפי שיש חסדים וגבורות, ומן חסדים נתפשט הטוב והקדושה שבימין, ומן הגבורות נתפשט היצה"ר בשמאל. ועי' חטא נחש נתערב טוב ורע, וצריך ללמוד בששה סדרים ששה קצוות הנ"ל, להפריד הקליפות שהוא האיסור מן ההיתר, והטומאה מן הטהרה, ופסול מן הכשר. וכאשר מפריד מן השכינה הטומאה והאיסור, אז יקטט הכלה אותיות הלכה בימין ששם ב"ה.

ג זול"ק (פ"ב שופטים אות ד): וכאן ג"כ יובן כי יפלא ממך דבר למשפט בין היצה"ר הנק' דבר, ובין יצ"ט הנקרא משפט, כי יוכלכל דבריו במשפט. ויש שלש סוגים כפולים שהן נגד כל תורה שבע"פ, שהם ששה סדרים הכלולים בג', שהם איסור והיתר, כשר ופסול, טהור וטמא, אשר עיקר כוונת לשמה להפריד בין טהור לטמא וכי כ"ש בתיקונים, (תי' ט) ועכשיו שהוא מופלא ומכוסה, שאינן ידוע להפריד, והגורם הוא מ"מך דייקא כסיבת חטאך גורם בעונו לערב ח"ו טמא בטהור, ושפחה תירש גבירתה בסוד שבת

מחללה מות יומת.
ד תיקון מ.
ה בהקדמתו למשניות.
א ראה בספה"ק אגרא דכלה (פ"ב בלק) שכתב זול"ק: בין והתבונן ידיד נפשי במקרה הזה יקרה לאיש ישראל הנברא בצלם ודמות, נברא כבח נפש ז' מדות הבנין, הלא הם אהבה יראה התפארות נצוח הודיה התקשרות ממשלה, והנה להיות המדות הם בשבירה, הם משוקעים בעמקי הקליפה ואהב האדם במדת אהבה דברים שאסרתן התורה וחיותם הם מצד הקליפה, וכן מתיירא מדברים שהם נגד התורה, וכן מתגאה ומתפאר וכו', וכן שאר המדות אלה ידי הנעים נתבונן מעצמך, ומסר לנו השי"ת תורתו הקדושה שהוא הטוב הגנוז אין טוב אלא תורה, ועל ידי עסק האדם בתורה ובמצוותיה מוציאים יקר מזולל ניצוצות הק' מתוך הקליפה.
ב זול"ק (פ"ב בתעלות, אות ג): העולה משם כי תכלית הלימוד בתורה שבעל פה, שהוא דיני איסור והיתר טומאה וטהרה כשר ופסול, לפי שיש חסדים וגבורות, ומן חסדים נתפשט הטוב והקדושה שבימין, ומן הגבורות נתפשט היצה"ר בשמאל. ועי' חטא נחש נתערב טוב ורע, וצריך ללמוד בששה סדרים ששה קצוות הנ"ל, להפריד הקליפות שהוא האיסור מן ההיתר, והטומאה מן הטהרה, ופסול מן הכשר. וכאשר מפריד מן השכינה הטומאה והאיסור, אז יקטט הכלה אותיות הלכה בימין ששם ב"ה.
ג זול"ק (פ"ב שופטים אות ד): וכאן ג"כ יובן כי יפלא ממך דבר למשפט בין היצה"ר הנק' דבר, ובין יצ"ט הנקרא משפט, כי יוכלכל דבריו במשפט. ויש שלש סוגים כפולים שהן נגד כל תורה שבע"פ, שהם ששה סדרים הכלולים בג', שהם איסור והיתר, כשר ופסול, טהור וטמא, אשר עיקר כוונת לשמה להפריד בין טהור לטמא וכי כ"ש בתיקונים, (תי' ט) ועכשיו שהוא מופלא ומכוסה, שאינן ידוע להפריד, והגורם הוא מ"מך דייקא כסיבת חטאך גורם בעונו לערב ח"ו טמא בטהור, ושפחה תירש גבירתה בסוד שבת

הקרבנות שהם כדי להפריש את ישראל מעבודת כוכבים, וכן כתב הרמב"ם במורה נבוכים¹ [ע"י באריכות במאמר "הקרבנות לפי" ויקרא תשפ"א]. וגם כן איתא² "מעולם לא לן אדם בירושלים ובידו עוון" והיינו משום שהקרבנות מכפרים, ותכליתם לתקן את ענין הדיבור השני שהוא "לא יהיה לך אלהים אחרים".

ו. סדר "טהרות" הוא תיקון הנ"ל בחלק ה"נפש", שהרי הוא בא ללמד דעת לאדם איך ייטרה אם נטמא ונתקלקל בטומאת הדעות שבנפש, כמו שכתב הרמב"ם³.

האי מאן דבעי למהוי חסידא לקיים מילי דנזיקין

נמצא כי עיקר עניין לימוד סדר נזיקין הוא לתקן הקלקול הבא מצד ההעדר אלוקות שיש בעולם, המתבטא בכוחות ההיזק שיש בנפש האדם שאף הוא נקרא "עולם קטן", וכמו שאמרו חז"ל במסכת בבא קמא⁴: "האי מאן דבעי למהוי חסידא, לקיים מילי דנזיקין", וכמבואר בספרי החסידות שהענין הוא כי "מילי דנזיקין" מבטאים את עבודת ה"סור מרע" שבאדם, וכלשון הרה"ק השם משמואל מסאכטשוב זי"ע⁵: "וכפי מה שפירשנו דברי הש"ס בבא קמא אמר רב יהודה האי מאן דבעי למהוי חסידא ליקיים מילי דנזיקין, רבא אמר מילי דאבות, ואמרי לה מילי דברכות, דמילי דברכות היא הדביקות בהשי"ת והיא בבחינת עשה טוב, ומילי דנזיקין שהיא המניעה ממה שאינו ראוי וממנון שאינו שלו הוא על ידי סור מרע, ומילי דאבות כולל שניהן וכו', וזהו כענין שאמרנו שיותר נקל לזכות על ידי סור מרע מאשר על ידי עשה טוב, ולפיכך נמי לימוד ההלכות של מסכת זו עולה למעלה יותר, ולזה היה יעקב נטמן בבית עבר י"ד שנים, ויש להמליץ ולומר שזהו ללמוד מסכת נזיקין, היינו היאך לזכות על ידי סור מרע ביותר".

ואף שלכאורה הרי הגדרת החסיד הוא מי שעושה לפנים משורת הדין והלכות נזיקין הרי דינים הם, כבר יישב זאת בספה"ק ישמח ישראל⁶ וכתב כי כל כוח האדם להתנהג לפנים משורת הדין נולד בו על ידי שהוא מקיים הלכות נזיקין שכל עניינם הוא לאהוב את רעהו כנפשו ולחשוב

סדרים מתחלקים לשני חלקים שהם כנגד שני העניינים שיש בעבודת הביוריים הנ"ל לברר הטוב מתוך הרע, שהם "סור מרע" ו"עשה טוב", כי "רועים מועד נשים" הם כנגד "עשה טוב" היוצא מהדיבור הראשון שהוא "אנכי ה' א-להיך", ואילו "נזיקים קדשים טהרות" הם כנגד "סור מרע" היוצא מדיבור "לא יהיה לך", וכל אחד משני חלקים אלו מתחלק הוא לעוד שלושה חלקים כנגד 'עולם שנה נפש' שבכל אחד מהם צריך האדם לדחות הרע וליקרב את הטוב, וכדלהלן:

א. סדר "רועים" הוא תיקון "עשה טוב" בחלק ה"עולם", שהרי כל עניינו של סדר זה, הכולל את כל מצוות הזרעים, הוא להשריש אמונת השי"ת בעולם, וראשיתם הוא מסכת "ברכות" שכל עניין הברכה היא ההכרה בדבר כי אינו נברא מעצמו אלא הוא בהשגחת השי"ת ומכוון.

ב. סדר "מועד" הוא תיקון הנ"ל בחלק ה"שנה", שהרי כל המועדות נתקנו לשם זכר ליציאת מצרים, ולכן דיבור אנכי, שהוא השורש לעניין זה, מתחיל ב"אשר הוצאתיך מארץ מצרים" מחמת שזהו המופת והבירור על דיבור זה, כמו שכתבו הקדמונים.

ג. סדר "נשים" הוא בירור הנ"ל בחלק ה"נפש", שהרי מצוות אלו בהוצאת הנפשות והולדתם איך יהיו כפי רצון השם יתברך ולא בענין אחר, זה בא משורש ידיעת 'אנכי' שבנפש.

ד. סדר "נזיקין" הוא תיקון "סור מרע" בחלק ה"עולם" להיות טוב לבריות, והוא העדר הרע והקלקול, ועל דרך מה שהביא בספה"ק תולדות יעקב יוסף את דברי החסיד יעב"ץ בשם הראב"ע שאילו היו כל ישראל צדיקים לא היו צריכים סדר נזיקין, ולכן נכלל בסדר הזה מסכת עבודה זרה ומסכת אבות שאף הם מכונים כנגד דחיית הרע שבאמונה השכלית [עבודה זרה] או במידות הנפש [אבות], ולכן גם אמרו חז"ל⁷ "כל הכועס כאילו עובד עבודה זרה" כי הרע שבנפש מכוון כנגד הרע שבשכל.

ה. סדר "קדשים" הוא תיקון הנ"ל בחלק ה"שנה", שהרי רוב הקרבנות תלויים המה בזמן, וכמו שאמרנו במדרש⁸ בטעם

¹ פסיקתא פיסא ט"ו.

² סוף הל' מקואות.

³ ל ע"א.

⁴ פ"ר ושב, תרע"ח.

⁵ זר"ק (פ"י משפטים): וזה הוא פ"י מאמר חז"ל (ב"ק) האי מאן דבעי למהוי חסידא יקיים מילי דנזיקין, וכי זה הוא חסיד המקיים הדין, אתמהא, הלא חסיד מקרי שעושה לפנים משורת הדין, אלא כדברינו שע"י הדין מנזיקין נולד בו כח היושר ואהבת איש לרעהו, זה הוא כח הנוול ע"י הדין, לעשות לפנים משורת הדין ולאחוב לחבירו כנפשו ממש, וכמעשה מבי חמרין הנ"ל, וזה הוא מדת חסידות ממש. וזה הוא המכוון ברשי" ז"ל (ב"א א) כשולחן ערוך ומוכן לאכול, היינו ההכנה לאכילה הוא הדין, והאכילה הוא כח הנוסף, שורש עבודת ישראל וכלל גדול בתורה.

הקרבנות כדי להפרישם מעבודת כוכבים עיין שם המשל על דרך שכתב במורה נבוכים ובאורו במקום אחר. וגם כן איתא (פסיקתא פיסא ט"ו) מעולם לא לן אדם בירושלים ובידו עוון והקרבנות מכפרים והם לתקן הקודם מלא יהיה. וטהרות בנפש לטהר מי שנטמא ונתקלקל בטומאת הדעות בנפש כמו שכתב הרמב"ם (סוף הלכות מקואות). ואם כן המשניות הם חלקים לשני חלקים וחלקים גם כן לשלושה עולם שנה נפש כאשר נחשוב אנכי ולא יהיה לחד שכן בדיבור אחד נאמרו.

⁶ זר"ק (פ"י בה' אה"ת י): כמ"ש החכם ראב"ע אלו היו כל ישראל צדיקים לא היו צריכין לסדר נזיקין, ע"כ לשון הרב החסיד מוהרי"ע יעב"ץ עיר"ש.

⁷ זוהר ח"א כ"ז ע"ב.

⁸ ויקרא רבה כ"ב, ח' הובא בתשובות מהר"ם אלשקר סימן ק"י.

⁹ ח"ג פ"ב.

המזיקין שבגפם האדם

דבר זה נתבאר בספרי החסידות¹ כי ההיזק הממוני או הגופני רומז ומבטא את ההיזק הנפשי והפנימי שבגשמת האדם שהוא עמוק, פנימי וקשה יותר, וכמו שכתב הרה"ק מאיז'ביצא ז"ע² בספה"ק מי השילוח³ שההיזק הממוני נמשך ממה שנפשו אינה מזוככת מספיק⁴, כי עיקר המזיקים הם המחשבות הזרות והרהורים הרעים⁵ שבשכל

עליו. והוסיף שנים⁶ כי לכן דווקא בדיני נזיקין, שבונה ומשאר הדינים שבתורה [מלבד הלבים ועריות שבהם נהנה אף אם אינו מתכוון], אנו מוצאים כי הדין הוא "אדם מועד לעולם בין ער בין ישן" ואין חילוק בין שוגג למזיד, בין אונס לרצון, ובין מתכוון לשאינו מתכוון, כי זה נלמד מדיני נזיקין שישמור אדם את עצמו אף מדברים הנעשים שלא בכוונה, שבוגג ובאונס, שלא יבוא לזה כלל.

מכניס עצמו לרצונו לידי הרהור אז דומה למכניס טומאה לדעת דלא גמירי בה שיעור שהי' כבש"ם פ"ב דשבעות.

וראה עוד מה שמובא בספה"ק **תפארת שמואל** (פר' משפטים אה"ח) בזו"ל: "**כ"ק אמר"ר זצלה"ה** ל"ה המקראי קודש ואלה המשפטים עפ"י **אור המאיר** על משנתו (אבות פ"ד) אל תהי' דן יחידי שאין דן יחידי אלא אחד היינו שכאשר תרצה לדון את חבירך לכך חובה ח"ו ולקחת נקם ממנו על גמולו שגמול לך, תפלס ממנו שכלך לדעת כי לא אותו לבדו אתה דן כי אינך יודע ורצע דעתדי לופסק מינ' אולי יהי' טובים, שאין דן יחידי אלא יחיד ומויחד צופה ומכניס ע"ם כל הדורות הוא יכול לדון איש פרטי יחידי ולא אתה עי"ש, וגם עתה צריך לשער בפנשך גדול צער ועג'ן קרוביו ואחוביו אשר יהי' להם מצערו כי עי"ש זהו אזהרה לדין כשיבוא לדין שגם בפנשו כי לא את היחיד העומד לפניו הוא דן רק נפשות רבים מירשאל הוא דן, וזהו אשר תשים לפנים היינו לפני הרבים.

ואולי להרחיב ולבאר הד"ק עפ"י שם⁷ בסה"ק **אם האדם מויק לחבירו היא סימן מובהק שפנפם נשמתו, והדין צריך להכניס נצוצי אור תושבה בהמזיק שיעשה תשובה על עיקר הפגם, וכפם הנשמה**, וגדולה תשובה אפי' יחיד שבש מוחלין לו ולכל העולם כולו (וי"א פ"ג) ואולי זהו כוונת אמר"ר זצלה"ה שהדין צריך לשער בפנשו כי לא את האת הים הנעמד לפניו הוא דן רק את נפשות רבים מירשאל, כי אמר דפגים פנים לגמרי מוחלין לכו"ע, ובהתעוררות תשובת יחיד מוחלין גם לכל העולם כולו, והדין זוכה לזה רק ע"י כח הכנעה ושפלות, וז"ש רש"י ד"ל מה הראשונים בסיני רצ"ל כמו שהכנה לקבלת התורה הי' רק ע"י הכנעה ושפלות שמרמזו לסני, ועי' משרע"ה שהי' עניי מאד מכל האדם, שפל וסבלן, אף אלו מסיני ע"י הכנעת הדין ושברות לבו שמתעטף בסלית יושב במרא לפני המלך המצרי, בכח זה וכל להכניס מביני ישראל לחבאים תשובה

להבאים לפניו, וז"ש רש"י ז"ל אל תאמר אשנה להם כפי האהל ב' או ג' פעמים כי ואינו מטריח עצמי להבינם טעמי הדבר וכפירושו לכך נאמר אשר תשים לפנים כשכולן העירן ומכון לאכול, ר"ל שאין לו **לבד שדן את חבירך אלא עיקר התסריח להבינם טעמי הדבר עיקר הפגם**, מאן בזה לזה הפגם, והוא **השחיתן לתקת הנשמה**, והוא משוכן לכולל פנימיות הדבר, וז"ש חז"ל (ב"ק פ"ג) **אין דבעי למיהוי חסידא יקיים מיני דנזיקין, מאן שרועה לכוונס בדרך החסידות יקיים מיני דנזיקין עשה תשובה שלימה** על עיקר הפגם והוא המילי דנזיקין, וז"ש חז"ל (שבת פ"ג) **הדן דין אמת לאמתו נעשה שותף** ליהבא במעשה בספה"ק והנה בולטת המעשה **התעוררות תשובה ישראל לחבאים לפניו שישבו ויתקנו עיקר הפגם שהוא אמת לאמתו**, נעשה בזה שותף להקב"ה במעשה

בראשית כאז"ל (ספד ה"ט) **כח המלמד בן חבירו תורה מעיה"כ כאילו ילדו אברא.**

והנה בולטת המעשה **מלמד אמתו היא, אין עיקר האדם לנקות ולברר א"ע עד שמדת טובו ימשך ויתפשט אף על כל קניניו ויהי' נמצא גם בהם מדות טובות שלא יאן יקפו לשום אדם**, וע"כ כשקנינו של אדם מויק צריך לשלם כי ההיזק נצמח בינו כי אין נשמה מוזכר כ"כ לכן יוכלו קניניו להזיק או לגזול את חבירו. כי אין האדם מוזכר אין קנינותיו יכולין להזיק לחבירו כמו שנמצא בעיני דר' חנינא בן דוסא אליגאתי דובא בקרינ' וזה דאייתי במס' ברכות עבדים ושפחות אין קורין אותן אבא פלוגתא או אמא פלונת, וב"ב בית ר"ה הי' קורין אותן משום דחשיבא היינו שמכח קדושת ר"ג נתפשט גם על קניניו והי' ג"כ טובים.

י"ן וכן הובא בספה"ק **אמרי מנחם** (שער ז, אות קלו בספר סדר מדרש פנחס) בזו"ל: **מהדברים בטלים ומהליצות נעשה משה נגעי בני אדם ובאים לו חכונות.**

כ' כדאיית בספה"ק **צדקת אברהם** (אות רמז) וז"ל: **ויש חכונות** (שערי מ"ד) ואתן אדם וגו' ולאומים תחת נפשך והוא לתלמיד חכם על ידי דברי תורה שיהי' בה סמא דמוותא לאמות העולם⁸ ופניו שאמר (שבת פ"ט ב"ב) **הי' חורב שמינו חורבה לאומות העולם**. וזה נקרא פדיון אמת שהם לשאלו אברודן אמת לעולמי. על מה שאין כן אלו הראית קרי סוף שיוציא בלעו מפיו והוא רק לפי שעה ואם כן נקרא פדיון שקר. וזה שאמר ז"ל (ברכות ב') **קריאת שבע מיתו חרב פניות הרודף המזיק** היא באמת המקרא מס'ים (התלמוד גמ' פ"ט) **לשעת קמה בגוים וגו' רק עיקר האדם כי ליה ידי הריגת המזיק** **דמחשבות זרות והרהורים רעים בקבלת עול מלכות שמים** ממילא נעשה הפדיון שלו על ידי אמונת העולם ועל ידי לעשות וגו' ולי ידי מסירת מקצת נפש למזיקין חס ושלום.

י"ו וז"ל (לקוטיים מס ב"ק דף ל"ה ע"א): **האי מאן דבעי למיהוי חסידא יקיים מילי דנזיקין**. ועפי' פשוטו יפלא לכאורה הלא זה הוא עיקרי דינים ולא מדת חסידות, אולי הפי' הוא שבנזיקין הדין הוא אדם מועד לעולם בין ער ובין ישן ר"ל בשם כ"ק), אבל בכל מילי שאני לו בין שוגג למזיד ובין אונס לרצון ובין מתכוון לאינו מתכוון, ולב מחלבים ועריות שהוא באמת נהנה אף שאינו מתכוון, אבל לא כן בכל איסורים, ובמלאכת שבת וז"ל מלאכת מחשבת אסרה תורה, אבל מאן דבעי למיהוי חסידא יקיים בכל האיסורים ובעשתי יו"ט מילי דנזיקין, היינו לשמור א"ע אף מדברים הנעשים שלא בכונה, ולבשת תשובה על הדברים הנעשים אף שלא בכונה כלל. ובאמת כאשר ישמור אדם א"ע ומבקש רמימ' ששתיה' יעזרו לשמרו מכל נדנדו טמא, יעזרו לו הש"ת שלא יבא ע"י שום חטא, וכמו שמתעני, וכן כתוב בספר מהה"ק מאוסטראליה, שחכם הצדיק הרבי ר' מענדילי מרימנוב מעת שלמד המשנה אדם מועד לעולם לא נתגלגל על ידו שום נזק ח"ו, רק הכל הי' טוב.

י"ז במש"כ בספה"ק **שיחם משה** (פר' כי תצא ק"ד ע"ב): **לא תראה את שור אחיך או את שני נדחים ודברים כב' א)** וגומר עד ומצאת לא תוכל להתעלם ודברים כב' ג), **הכל על פי צחות המליצה והמוסר**, בהקדים מה שפירושו כי תראה חמור שונאך רובו וגומר (שמות כ"ג), **שרומע על החומר של האדם**, והנה בחיים ובהקדים שהגוף נקרא לבוש, ובגוף האדם (אבות י"א) **עור ובהם תלבישו**, עיניו מסתבר דגבי בלעיל הנפש נקרא לבוש, ובעלי חומר נקרא חומר כשמו כן הוא. והנה תשובה הוא לשון השבה, והנה מצונו במסכת ברכות (דף ה"ע) **כרב הונא דתקפו לבי דא מה דני דחמרא וכו'**, שם הדר חלא והוי חמרא, והינו על ידי תשובה אבינלא. והנה **כן מוטל על כל איש באם היזק לחבירו, שזיכירו לפשפש במעשיו, וכל שכן לעצמו, ואל יאמר מנון הקל, ועל ידי כך תשיבם לו**.

וזה שאמר לא תראה את שור וגו' נדחים מחברך, כי הוא יוכל למקום שהוא רק שונא מחברך, והתעלמת מהם לומר שהוא מנון הקל ומקרה היא, רק באיש הישראלי הכל אצבע אלקים ותתעורר לחברך אל התשובה. וזה שאמר השב, הוא שם דבר השבה, והוא שותף עונות, בזה תשיבם לאחיק, כמו שאמר הדר חלא וכו', ואם לא קרוב וגומר, יודעו דאינו נכנס באוון רק דברי האוהב, כי נאומים פעמי אוהב (שפ"ל כ"ו), אז ואסתף וגומר תחבתו אצלך עד דרוש אחיק אותו, כמו שדרשו חז"ל (ב"מ פ"ג) שתדרוש את אחיק מה תעשה ועל ידי כך והבוטרו וכו', וכן תעשה לחמורו, היינו אם יש לו היזק הגוף, שחורר אתו על התשובה, וכל עיקר בלעיל התאמר באם נתלה חולי הגוף, אז לא אצער אותו כי כמה חששו דז"ל לכל יאצער השכיב מרע כמו שדברי שכיב מרע ככתובים וכו' (גיטין ג"ר ע"א) שלא תטרף דעתו, אל תאמר כן לענין זה. ושמה תאמר זה דאמר רבא במהונו י"א, אבל בצדיק אין אשכ פני בעצמך אותו לפשפש במעשיו, על זה הוא נזק תעשה לשלמותו, והכך.

הכלל שלא יתלה שום דבר במקרה, וכן תעשה בעצמך לכל אבידת אחיק, היינו בהעדר אחיק הישראלי שתתעורר ותעורר אחריה אל התשובה, וזה שקראתי אותו אבידה, אף שחשוב כי הוא באמת אבידה, וכל אשר תאבד ממנו מאתנו ישראל, היינו כמו שאמר ד"ל (מגילה ס"ו ע"א) **הצדיק אבד לדורו אבד, וכמשה תורה משה המדבר אף שהוא בליקוחו, מכל מקום השלשון בכל משנה תורה משה בעד עצמו, וזהוהי שאין תללות משפחת הערד הישראלי שהיא אחיק תורה ובמות כנועד מרעו, וז"ל באחיק, והביא אראה שלטית, והוא מה אדיית אשכולי ב' דמך ר' פארא מרע שכיבם מציאה מצאו וכו', ועיין ביערות דבר חלק ב' דף ס"ב ע"ב מה שפירש בו, והיינו ומצאת לא תוכל להתעלם לתלות במקרה, וכל שכן באבדן בעד צדיק, ושורש הפסוקים אלו, אף שכבר נצטוונו ברואה דבר עבירה בחבירו, ואמר כאן נוסף על זה שאף אם לא ראה דבר עבירה בו, כי אין אהיק לו, יעוררו לחביריך לפשפש במעשיו.**

וראה גם בספה"ק **שם שיעורו לחביריך** (פר' נשא, תרומה) ממה שכתבתי שהוא לעומת כח המחשבה שם מוזיקים כל מיני טומאה אפי' תהא מוחץ לגופו, שכן יש הרבה מחשבות רעות שכללן באות ממה טבעו אלא ממה כחות היצוניים הרודפים את האדם ולכלכלו להבינו בו מחשבת רעות ר"ל על כרחם של טובנות, וזהו זוגמת טובות במקדש, והאדם צריך להזהר בהן שאי ירהר בהן כלל אלא יפנה דעתו לד"ת ויסיר ממנו את המחשבות הרעות, ואם האדם עושה כן אז אין צורך לדאוג על המחשבות שעברו עליו, לא המה זה דומה לנטמא בעזרה ולא שהה שיעור השתחאה פשטור, אף אם ח"ו

האדם^כ כנודע ממרנא הבעש"ט זיע"א^{כז}, וכן התאוות שבחלל השמאלי שבלב הנמשכות מאותם מחשבות נקראות אף הם מזיקים^{כח}, ועל האדם לירא ולפחד מן ההיזק שבנפשו לפחות כשם שהוא בורח ונמלט מן ההיזק החיצוני^{כט}, ובכך תהיה מעלתו יותר משאר בעלי חיים היראים אף הם מן המזיקים^ל.

לאור זאת מבאר הרה"ק רבי צדוק הכהן מלובלין זי"ע בספה"ק שיחת מלאכי השרת^ל את מה שאמרו חז"ל במדרש תנחומא "שכל העולם כולו מלא רוחות ומזיקים", שהכוונה בזה הוא לתאוות והחמדות שיש בכל דבר שבעולם העשיה שרובו רע והסתר אלוקות, כי כל אלו הדברים הם מזיקים ומשחיתים לנפש האדם.

וכבר כתב הרה"ק מקאמארא זי"ע בספה"ק אוצר החיים^{לא} כי אין לומר שההיזק הממוני או הגופני כולל בתוכו את

האדם^כ כנודע ממרנא הבעש"ט זיע"א^{כז}, וכן התאוות שבחלל השמאלי שבלב הנמשכות מאותם מחשבות נקראות אף הם מזיקים^{כח}, ועל האדם לירא ולפחד מן ההיזק שבנפשו לפחות כשם שהוא בורח ונמלט מן ההיזק החיצוני^{כט}, ובכך תהיה מעלתו יותר משאר בעלי חיים היראים אף הם מן המזיקים^ל.

לאור זאת מבאר הרה"ק רבי צדוק הכהן מלובלין זי"ע בספה"ק שיחת מלאכי השרת^ל את מה שאמרו חז"ל במדרש תנחומא "שכל העולם כולו מלא רוחות ומזיקים", שהכוונה בזה הוא לתאוות והחמדות שיש בכל דבר שבעולם העשיה שרובו רע והסתר אלוקות, כי כל אלו הדברים הם מזיקים ומשחיתים לנפש האדם.

וכבר כתב הרה"ק מקאמארא זי"ע בספה"ק אוצר החיים^{לא} כי אין לומר שההיזק הממוני או הגופני כולל בתוכו את

מ"ם פירוש שממול בכל טוב ולא יירא כי יבא חוס כי על יבול ישולח שרשיו (רמיה ד', ח) ואף על פי כן לצד יראת ברווא הוא נוסק בתורה (מעותי זה הוא אשוריו ותהלותיו והכל מצד חכמתו אשר בקרבו. על כן מרומזין שניהם בתיבת בראשית החכמה והיראה שיעקר החכמה שבאדם שלא לירא שמים דבר רק מגדלות המרא במה שתימד רואין ממה שארץ אליהם את השמים ואת הארץ ודבר אף בהם הלל כנאמ'.
 כ"ו ז"ל"ק (פרק שני): ובתנחומא שם מסיים ומי וכן המלאכים אלו משמרין אותו מן המזיקין וכי מכריז לפניו ואומר תנו כבוד לצלמו של הקב"ה לפי שכל העולם כולו מלא רוחות ומזיקים עד כאן.

פירוש שכל עניני העולם הם מליאים דברים המזיקים לנפש מכל צד. כל חמדה וכל חפץ הנמצא בכריאת העולם הוא מעורב טוב ברע. הטוב כאשר ישתמש בו רק לצרין השם יתברך ורעו להיפך וזהו שללא מבלין. והגדר לזה היא התורה כמו שאמרו (נבא בתרא ס"ד) בראתי יצר הרע בראתי תורה בתבלין שיהיה המצוה שעל ידי כל מצוה ממצוות התורה שמקיים נמסר לו מלאך אחד. רצה לומר כח הקבוע ועומד שאין יכול לנטות כלל אלא הרע והוא שממרו חוס ומכריז ואומר תנו כבוד וכו'. שלפי שהוא צלמו של הקב"ה" ש על יו ש בו כל הכחות כולם גם להיזק ותחפצו להיזק. אדרבא תנו כבוד רצה לומר כוחות המזיקים המנעו ממנו.

וענין הכריזה הוא הפרסום לכל תאוות ותומדות העולם שזה הוא בצלם אלקים רואי שימנעו אדם מה צעום מן המלאכים. ורצה לומר בעל כח יותר מהם לפי שהוא בעל הכחות כולם עד שקיים המצוות שי"ך אצלו להיות נקרא על ידו בשם עושי דבר והוא צלם אלקים כמו שנתבאר. והיינו שעלם אלקים הוא שיש בידו גם הצרפן הזה אבל אינו נמשך אחריו. מה שאין מן המלאכים שאין להם אותו פועל כלל.

כ"ו ז"ל"ק (פר' יתחי): ובהו יובן פסוק שופך דם האדם באדם כי דם האדם הוא הנפש ופירושו שופך דם על האדם שהוא באדם הגוף וידוע כי דם האדם הוא הנפש. ולא כמאורא שהורג אדם ע"ש היזק גלוף ולמה אמר שופך דם האדם הפנימי. ולזה אמר טעם כי בצלם אלהים עשה את האדם הפנימי ולא אמר כי בצלם ודמותו ולפי שכל עונש הרוצח הוא על הרע ועל ההיזק שעשה לנפש אדם.

ומה שכלאורו הוקעה כי אדרבא אם עשה היזק לגוף החומרי לנפש טובה גדולה עושה שחוצאי מבית האסורי כי הנשם חלק אלוה ממעל. והוא מתאוה תמיד לעלות אל בית אביה שהוא עליוה ובעל כרחו נמסרת בגוף החומרי וא"כ ראו לשכר ולא לעונש, ולזה נשיב כי בצלם אלהים עשה את האדם הפנימי י שהוא הרוחנית של מעלה עשה האדם. ושכניו בתחתונים שאין בהם גוף גבוה כי ע"י תחתונים חודרין האורות אדם פנימי אדם עליון כפ"פ ונדונגות ונתיחדין בסוד אלף דמתן תורה. המורה על מצות פרי' ורבי' ראשון שבמצות לאדם כי זהו עיקר עבודת אדם בעולם הנבר' בבית בחינות אב"א. בסוד אדם גוף החיצון. יצור האורות כפ"פ ע"י גוף הפנימי שם מ"ה.

כ"ה בה"ל (פר' דברים): ומה שנענש משה אע"פ שהי' סובר שזהו מצוה הוי' וכוונתו לטוב. י"ל דמרוגו על המדרש במשל שהביא שהי' סובר על גחלת שהוא טוב ונבלו ונכזה, אע"פ שצווקה אל כוונתו היא על אבן וכל על גחלת ואי"כ למח כותו, אמר מ"מ סר"ס יש בידו גחלת ששורפת. כן עבירה היא גחלת מזקת ששורפת כ"מ שנוגעת, והעונש אינו מן השמים רק עבירה עצמה מזקת.

וכן כתב שני' יען לא האמתנם להקדישני לפני פי' האוה"ח שלא כיבד את ישראל שהם

כ"ה ראה מ"ש"כ בספה"ק תולדות יעקב יוסף (פר' קדושים אות יא): ונראה לי כי שמעתי שם הרב החסיד מוה"ר ל' פיסטרנ ביאור פסוק החרשים שמעו והעורים הביטו לראות (ישעיה מב' יח). דקשה אם הוא חרש אינו יכול לשמוע, והעורים אינו יכול לראות. והוא כי שמעתי הלצה כי מאני דרבנן דבלו מחופאי דידהו (מכות ד') כי יש מרבנן שאינן מחבבין התורה כע' של זולתן רק של עצמם ובשטמה איהו ד"ת" ומרבתי זכרונם על כנחום על בגדיו פעם א' ושתיים עד דבלו, וז"ש הגי מאני דרבנן דבלו מחופאי דידהו של עצמן לפי וכו' ודפתי"ח. והם עצמן מתייקין דמזיקין ומפסדי בגדיהן מחופאי דידהו וק"ל. והנה אנשי המוני עם שאינם יודעים אם זה המוכיח דבריו ישרים או לאו הוא מגיעה על הלומדים, אם איטיב בעיניהם, או על"ז החרשים שהם הלומדים כמו החרש והמסגר (מילכים ב כד, טו), שמעו, כי העורים שהם המוני עם הביטו לראות אם יטיב בעיני הלומדים ישמעו הם ג"כ ודפתי"ח.

כ"ה כדאיתא בספ"ה"ק בצוואות הריב"ש (ג' ע"ב): הובא בבעש"ט עה"ת (אות קמט) בזה"ל: לכל הפחות לדקדק בקריאת שמע הנאמר פעמים בכל יום לאומרה בלי מחשבה זרה, והוא דבר גדול לאין ערך, וסומך כל הקורא בקריאת שמע מתיקין בדליו וכו', (בבבית ד"ה ע"א) מתיקין היינו כל המזיקים שבעולם מן גופא מן נפשם, הגם שאי אפשר להתפלל בלי מחשבה זרה, ירגיל עצמו בלי מחשבה זרה בתחלה.

כ"ה כדאיתא בספה"ק צדקת הצדיק (אות ע"ג) וז"ל"ק: ולכן אמר הארז"ל כי הזיעה שעל ידי עסקי המצוות הוא תיקון לקרי. והיינו כי המזיקים הם כל כוחות התאוה שבחלל השמאלי ועליו וכן נרשפו על ידי זיעה זו היוצאה מחיות הקדושה שבאדם. וכשהזיעה בא לאלם על ידי ריאת שמים ודאי אין למעלה הימנה הוא היפך מעול לקרי כדאיתא בגמרא שם. רק שזהו קר ושקפה ועל כל פנים קל הוא על ידי פועל אדם במעשה המצוות באיבריו.

כ"ה כמש"כ בספה"ק יסוד העבודה (ח"ב סמכת נח): ולכן צריך לברוח מעצבות כמו משור המזיק.

וכתב עוד שם (פרק ח' מצוה ח'): צונו לקדש את שמו באומרו ונקדשתי בתוך בני ישראל וענין זאת המצוה כי אנחנו מצווים לפרסם האמונה הזאת האמיתית בעולם. ושלא נכחד בחייו שם מדיק.

כ"ה כמש"כ בספה"ק באה מים חיים (פר' בראשית פרק א'): וזה הוא עיקר היראה שלא לירא משום דבר רק מיראת גדולת אדון כל ברוך הוא ובורך שמו. ועל כן בראשית רומז גם לחכמה כי ראשית חכמה יראת ה'. כלומר הראשית והעיקר שבחכמה להיות ירא מה' דייקה, ולא לירא מחמת עצמו שלא יגיעו היזק גופו או ממונו ואו נפש ובנותיו ליללה, כי גם בהכמה שאין בה יראה לל עיקר, ייראה מנוק גופה כאמרו, ועיקר החכמה ומדע שניתן באדם להיות את האלהים ירא מחמת שהוא כל יכול והכל כאין נגדו וחלק מחמתו ליראי עיקר רק בשביל זה, אף שהחכמה היא כלי נפלאה להשתמש בה בכל עניניה, תפצי שמים ותפצי הגוף כי החכמה תחיה את בעליה (קפתת ה' י"ב), זה הכל טפל לירא. ועיקר חכמה ניתן מלאכי הקב"ה. ועל כן חזי המלך ע"ה התחיל ספרו במחמור איתא את יצחק מלך המלכים הקב"ה. והנה כן חזי המלך ע"ה התחיל ספרו במחמור איתא האש וגו'. כי הוא נגד התחלת הגוף כי החכמה תחיה את בעליה (קפתת ה' י"ב), זה הכל טפל עצמו, ועל כן אמר זה הוא אשוריו של איש אשר לא הלך ולא עמד ולא ישב במושב הרשעים רק מחמת אשר תבורת ה' תפצי שאינו ירא מחפצי גופו כל עיקר, אך ממה שחפץ תבורת ה' על כן ירא לעבור אמרי פיהו. ואם אמנם היה כעץ שתול על פלגי

דאינא בזה"ק"י ש"נשמות הרשעים הן הן המזיקין", וכן הביא הרה"ק בעל ה'תולדות' זי"ע בספה"ק פורת יוסף¹ ובעוד ספרים², והיינו כי נשמות הרשעים ומהותם הם עיקרי המזיקים שבעולם, וכמו שכתב בספה"ק שפת אמת³ ו"ה צדיקים הם כלים אשר על ידיהם מנהיג הקב"ה העולם בחסד ורחמים. ולהיפוך אצל רשעים אמרו חז"ל הן הן המזיקים"⁴.

וכן דרש בספה"ק צמח צדיק⁵ על הכתוב⁶ "ובקולו תשמעו" - זהו סדר נזיקין, כי על ידי ישראל שומעים בקול השי"ת ושומעים למצוותיו, הם ניצולים מכל דבר המזיק, ועל דרך מה שכתב בספה"ק תפארת שלמה⁷ שאת המזיקים החיצוניים הנעשים מן העבירה קל יותר לבטל מאשר את המזיקים הפנימיים הנוצרים על ידי העבירה בתוך נפש האדם, וכמו שאמרו חז"ל⁸ "הרהורי

עבירה קשין מעבירה".

וכן הביאו ספרי החסידות⁹ את מאמר חז"ל¹⁰ שמארו כי "אין הערוד ממית אלא החטא ממית", ולמדו מכך כי כוח המזיקים להזיק נובע מן חטא האדם ועוונות¹¹, והיינו כי המזיקים נתפסים במעשה רע על האדם היוצא מן הסדר¹², משום שבהסרת מוראי השי"ת מעצמו באין עליו מוראי עולם הזה שמתפחד מן המזיקין¹³.

שיעלה כל הדברים להקדושה אפילו אותן הנקראים

מזיקין

והנה המזיקים שיש בנפש האדם שהם הכוחות המושכים אותו מן האמת והלאה אל השקר ותאוות הגוף - הם משתלשלים מן המזיקים שיש בכללות עולם העשיה המעלימים ומסתירים על האמת האלוקית הקיימת בכל

(אבות פי"ד, מ"א) עבר עבירה קונה לו קטיגור אחד והוא מתלבש בחיה רעה ממינו או מזיק, כמ"ל (בדוכ"א) לא ערוד ממית אלא החטא ממית, ויוון שמתלבש בבמה ונדמה לאדם שהבמה מזיקו לכך אמר כבהמה נדמו.

וראה עוד בספה"ק בעבודת ישראל (מקרי אבות פי"ה): ויש אומרים אף המזיקין. ואיתא (ב"ד) ׀ שמזיקין נבראו גופן גופין מחמת שצריך לברוא האדם וחשכה הלילה. ותמוכי כי הבורא ית"ש במאמר אחד יוכל לבראות. אך הדענין הוא, כי אם היה המזיקין גופין עצמיים לא היה העולם הם בני אדם יוכלים להתקיים כנגדם. שהגוף רומז על דבר הממשי וענין מיוחד וממשת בפני עצמו ולא נבראו בלא גופין, רצ"ל שלא יאה בהם שום ממשות וכח בפני עצמם בכדי שירא העולם יכולין לעמוד נגדם. כי אם על ידי חטאת האדם נותנין להם גופים, רצ"ל שמהו נותנין להם כח וממשת, אבל כשהאדם שב בתשובה, אז מוציא מהם כל החיל והכח שנתן בהם.

וכן כתב בספה"ק תפארת שלמה (לקוטים, שמואל ב' א) ׀ ז"ל: ׀ דנהה מהחטאים נותנים כח להטט"א ונבראו מהם קליפות או מזיקים כנודע מספרים.

וכן כתב בספה"ק אמרי אמת (פי' ההדוש): המזיקין מזיקים רק על ידי חטא כדאינא אין ערוד ממית אלא החטא ממית.

¹⁰ כמשי"כ הרה"ק רבי צדוק הכהן מלובלין זי"ע בספה"ק ליקוטי אמרים (אות טו) ׀ ז"ל: ׀ והנה בכל מקום אנו רחמנין ספריה ואין מקום תפיסה למזיקין רק במעשה רעה ויוצאת מסדר כי לא עובד קודשאר בריך הוא דינא בלא דינא (ברכות י"ג) ומכל עבירה בואנו ואין צריך לומר כשינה דפסריה לגמרי אין שייך שיבראו ממנה מזיקים ודברים רעים, רק לפי שבאבר הברית הוא אות יהדות וכמו שאמרו ז"ל (נדרים ל"א ע"ב) אין הערלה נקראת אלא על שם אומות העולם והנודד מן המולים אסור בערלי ישראל ומותר במולי אומות העולם שעיקר המילה רוצה לומר סימן יהדות וניתן הסימן באבר זה לומר ששם הוא עיקר הכרת היהדות. והיינו על דרך שאמרו (אבות ב') מה בין תלמידיו של אברהם איבנו תלמידיו של חזקיהו הנקרא בתלמידים וכן בנינים, כי במעשה גם עשו פושט טלפיו של בלעם ועומק שהקב"ה ראשית גוים שרק עומק ראשית שלו רע והוא יכול לפשוט טלפיו בכל התשע מדריגות של התפשטות עומק ראשית המחשבת להיות נראה כאילו הוא גם כן טוב אך מכל מקום עומק ראשיתו רע גמור וממילא כולו רע ויבשראל להיפך אף על פי שחטא ישראל הוא ולגמל מען שאמרו ז"ל עליו שם בסנהדרין (מ"ד) שכפר בכל התורה כולה ואפילו הכי עומק ראשית דבוק בטוב וממילא כולו טוב והלא הכי בנינים ותלמידים שבהם נתגלה העומק ראשית של האב, ולכן נאמר (מלאכי א. ב) חלה הוא עשו ליעקב ממש שניהם שיהו כפי הגלגל ועם כל זה ואובח גם בלי שום טעם, וזהו אות הברית שהוא בסוף מעשה כנודע בסוד עטרת היסוד הוא בסוד נענץ סופה בתחילתה.

ומאחר שהברית הוא בלי שום טעם והתחכמות והשתדלות כלל שבוה גם עשו פושט טלפיו לומר גם הוא מתחכם ומשתדל לכל כאמר ז"ל צריך שיהיה טהור אפילו בלא דעת ומחשבת והשתדלות כלל כנון לאנושו ובשינה שהיה שם הוא האות על עומק הטוב בלי שום השתדלות ולא ואם כן ראוי להיות טהור גם בשינה כמאשר לו שום התחכמות והשתדלות, ולפיכך לא שייך בה תשובה שהוא לחס מחשבה מוציא מיד מחשבה דמכל מקום המעשה נשאר אלא שהוא בלא דעת ובהו גם בלא דעת הוא רע.

¹¹ כך כתב הרה"ק רבי צדוק הכהן מלובלין זי"ע בספה"ק מחשבות חרוץ אות י"ח.

את הס"מ וכת זוגיה שלם ג"כ בעד הגזילות וחבלות בעד כובד המס וכובד הזניין ויסורין ועונשין לישראל, ועי"ז הוא התעוררות הגאולה.

¹² ח"ב קיח ע"א; ח"ג טו ע"ב; ז"ח מדרש הגעלם ע"א.

¹³ ׀ ז"ל (פר' וקח); וגם הירגורו הרשעים שבוהו, שהם המזיקין וכו"ל.

¹⁴ ש"ך ע"ת יקרא; טו; כו; חסד לאברהם עמ"ז נהר ט.

¹⁵ פר' זכור, תרמ"ט.

׀ עוד כתב שם (שפת אמת, ליקוטים, פר' וישע); שם (בזה"ק ק"צ ע"ב) בפסוק ותתפשרו בגבדו כו' עיין שם, נראה לפרש כי יש לבוש לכל אדם אשר מצד זה שולט עליו היצה"ר כמ"ש תחת, שער הקדושה עיין שם, והרשע שומע לו ותדבק בו עד שמביאו לשאל תחתית ולכן לרשע נדמה כחוט השערה אבל הצדיק נותן לו את שלו ויעזוב בגדו בידה כו' ועל ידי זה מתרחב כח היצה"ר נגדו כמו שאמרו חז"ל הגדול מחבירו יצרו גדול שנתגדל ממש כע"ז ולכן נדמה להם כח אדר הרשע מתיש כח היצה"ר והוא מה שאמרו חז"ל שהרשעים הן הן המזיקין כו' כי לוקחין כח היצה"ר להם והבן היטב.

׀ ז"ל (פר' ראה); אחרי ה' אלהים תלכו ואותי תעבדו ואת שמותי תשמו ויבולו תשמעו ואותו תעבדו וכן ותדבקו (ת. ג). ׀ כי הפסוק הוא מרמז על השיתוף סודי

משנה, אשר דרשו רז"ל (שבת לא) מפסוק וישעיה ל. ׀ והיה אמונת עתך חוסך ישועת חכמת ודעת, אחרי ה' אלהים תלכו הוא אמונת, ואותו תיראו הוא עתך, כי אף על פי שנמסרו העתים לך כמו שכתוב (ויקרא כ. ב) אשר תקראו אתם, אף על פי כן אותו תיראו כי השי"ת נותן לך החכ הזה, הוא מצותיו תשמורו זה חסן, כי על ידי הפצות, ישראל מוסיפין כח וחוסן בפמליא של מעלה, על דרך נתנו לאלהים (תהלים סת ח), ובקולו תשמעו זה ישועות סוד נזיקין, כי על ידי ישראל שומעים בקולו ונושעים מכל דבר המזיק, ואותו תעבדו הוא חכמה זה אדר קדשים שהוא עבודה, שהוא המתקת הדינים בחכמה, וכו' תדבקו הוא תפס סוד טהרות, שעל ידי שבא לדעת השלם שעדיין אין בו סוד טהרות כראוי הוא שפלו רוח בעניניו, (ישעיה י"ג) ואני ה' אשכון את דכא, וזוכה לבו תדבקו.

¹⁶ דברים יג. ׀

׀ ז"ל (פר' מירוש); להבין זה דנהה אמרו ז"ל (יזאט כ. א) הרהורי עבירה קשים מעבירה. והפי' הוא, דהנה עי"פ שיש תיקונים ותשובה בעבירה להמית המזיק הנברא כנודע בכתבים מ"מ הנה המגם שנולד בעבירה ממשחבת האדם ר"ל הנה זהו אינו בטל עי"כ ולתקן המחשבה להוציא זה ממחשבתו לזה צריך עבודה יתירה כי מ"מ נשאר רשימו ממנה מחשבת ר"ל כמו שיש בהקדושה שאע"פ שהקדושה תשתלפת מ"מ רשימו נשאר ממנה אח"כ כי תלדליש כי ה' בטומאה ר"ל זהו הרהורי עבירה מעבירה שאע"פ שהעבירה עצמה ומזיק נתבטל מ"מ ההרהור נשאר מחשבתו.

¹⁷ דברים יג. ׀

¹⁸ ז"ל (פר' עת' יתר), פירוש על 'הודו' מהבעש"ט; תולדות יעקב יוסף פנחס אות ג; ישמח משה חוקת, מגן אברהם (ס"ה) שם; מסעי; נצבים, וזאת הברכה, אהבת שלום חוקת; פרי צדיק ל"ח אדר ב אות א; אמרי ינועם משפטים אות ג; שפת אמת ליקוטים על ברכות ל"א; אמרי משה פר' השטמה ר"ל ׀ ח"ל ש"ך רשונים על 'מיים ראשונים של חסד תרפ"ט; חוקת תר"צ; שבת שובה תרצ"ב.

¹⁹ מ"ד ברכות לג. ע"א.

²⁰ וכן מובאר בספה"ק מניס יפות (ויקרא כו. ה) ויש לפרש מ"ש כבהמות נדמו שאחז"ל

חלק מהבריאה^{מ"ה}, ועבודת האדם היא לגלות את אותם ניצוצי האלקות הנפולים אל מבעד לכוחות הטבע וחוקי, ובכך לשבר את כוח המזיקין^{מ"ט}.

וכמבואר בספה"ק **שפת אמת** בביאור עניין בריאת המזיקים שבערב שבת בין השמשות שהכוונה בזה הוא להתגשמות והתעבות העולם קודם שבת הראשונה, שהי מתחילת הבריאה היה העולם הולך ומתפשט מן האור אין סוף ברוך הוא ומתגשם יותר ויותר, עד שבבוא השבת חזר העולם למקורו ונתעלה לשורשו, והמצב שהיה קודם בוא השבת קודש לא נקרא "מזיקים" באשר כוח ההיזק שבעולם בא מצד עביו וחומריו של העולם המעלים ומסתיר על אור האלקות שהוא המציאות היחידה^{מ"ב}.

וכן כתב הרה"ק המגיד מטריעסק זי"ע בספה"ק מגן אברהם^{מ"ג} על מאמר חז"ל^{מ"ד} "האי מאן דבעי למהוי חסידא לקיים מילי דנזיקין" שלכן הזכירו "מילי דנזיקין" ולא "דיני

דנזיקין" או "סדר נזיקין" משום "דנזיקין מרומו להנצוצין שכל זמן שהם בשבירה הם בכחית נזיקין חלילה וחלילה" ועבודת האדם היא להוציאם ממסגר נפשם ולהעלותם לגבוה ולקדושה, וכמש"כ בספה"ק **צמח צדיק**^{מ"ה} על המאמר הנ"ל שכוונת עניין "ליקיים מילי דנזיקין" הוא "שיעלה כל הדברים להקדושה אפילו אותן הנקראים מזיקין", וכידוע **מכתבי האריז"ל**^{מ"ו} שכל עבודתינו היא לתקן את אותם המזיקים שהוליד אדם הראשון כשפרש מאשתו ק"ל שנה, והאמת כי בספר **שפתי צדיקים**^{מ"ז} מובא הפירוש הנ"ל בשמו של הרה"ק המגיד ממעזריטש זי"ע^{מ"ח} שביאר כי "ליקיים מילי דנזיקין" הכוונה "לתקן המילי והדברים שנפלו לעומק דנזיקין הוא הסטרא אחרא בכל מקום, ויקים אותם מעפרא להכניסם לשרוש הקדושה", וכעין זה מובא גם בספה"ק **שארית ישראל**^{מ"ט} להרה"ק רבי ישראל דוב בער מווילעדניק זי"ע^{מ"י}.

הטוב, והנה ביה"ש הזה שחוא במ"ו כן הגמ' (בבא קמ"א ל) האי מאן דבעי למהוי חסידא יקיים מילי דנזיקין כמו שנתעורר אינו כמו כן מתעורר נלדו בחינת העהדי ולזה אז נבואו עשרה דברים הנ"ל אשר רובם היו מבחינת האין כמו הכתב והמכתב המן וכו' וכי מבחי העהדי שהם מט"א המזיקים ולכן המצוה בתוספת שבת אז כדי להגביר את הטוב והאין ולהנצל מהסט"א והעדר הטוב.

ג' וז"ל"ק (פר הארץ) האי מאן דבעי למהוי חסידא יקיים מילי דנזיקין ואמרי לה יקיים מילי דאבות, ולהבין מהו השלשן מילי דנזיקין שלכאורה הוה ליה למינתי דיני דנזיקין או סדר נזיקין ומהו מילי דנזיקין וכו'. וזה האי מאן דבעי למהוי חסידא יקיים מילי דנזיקין, מילי הם הדיבורים של הברכות בכונה הראויה בסוד ונפשי אשר פדית, נפש היא בחינת דיבור כנ"ל, היינו שיקיים הניצוצות הקדושים על ידי שידיבר דיבורי הברכה בכונה הראויה, וזה דנזיקין מרומז להנצוצין שכל זמן שהם בשבירה הם בכחית נזיקין חלילה וחלילה.

ד' וז"ל"ק (פר אבות, תרי"ט): איתא שיהי העולם מרחיב הוולך עד שאמר הקב"ה די. והיינו שהי מנתגשם הטבע ביותר מאד [ולכן בספה"ק הם היו סוף הבריאה] עד שאמר די. מנצא לפי רוב התגשמות נדבקין בטבעיות. אבל לבני"ן ניתן השורש והרוחניות.

ה' וראה מש"כ בספה"ק יסוד העבודה (ד"ה מ"ב) וז"ל"ק: והנה הבריאה כלולה מטוב ורע בכדי שיהיה בחינת בעולם, ומבחינת כלים ואור אשר על ידי ירידה והשתלשלות בעולם הזה הם בחינת גשמי ורוחני. והענין בכל דבר אחר שהעניקו מקוממו ותבטלו צורתלו הקדמת אז כתיב שוב העפר וכו' והרוח תשוב אל האלהים. זולת הזוכים וחסידיו שזככו את גופם והפכו החומר לצורה. עליהם כתיב גם בשירי ישכון לבטח, והענין הוא כי "הי בכל דבר דבר והתפשט הרצון אז הפוכו שהוא הצמצום. מפני שבז"ל לא היה בחי דרגות וירידת העולמות. ולא היה התגלות תואר כלים ואור שהוא בחינת בעלי מדה וגבול. כל הש"ית הוא אין סוף ורצונו אי"ס, ע"כ כתיב מי מדה בטעלי ששמיים בדרת בני וכו'.

והנה שורש הגשמי יש בו שורשו בחי העדה, הי עקר קדמה להווייתו, וכמאמר"כ הארץ והיית תורה וכו'. אבל הרינו הטוב האמת הדבוקה בשורש אור החיים שורשו הוא אין הש"ית. כמאמר"כ החכמה מן הרוח והצדק הנדיבה המהיים מן הרוח והאין. ומנצא שורש הטו"ר הוא האין וההעדר, ולזה בכל דבר בעת שנצרך להעתק מן עצמותו הראשון לצמצם אחר ויותר עליו, אז יש בו חשש הספק באיזה מקום יפול גורלו אם יבעדר לזעם, ואם באין שהוא הטוב הגמור, ודב"ז הוא אפילו בצמחים ובע"ח ומדבר כידוע למבין.

ומבחי"ן זו נמשך באדם בחי קטנות וגדלות שהיא ירידה לצורך עלי, ולכן צריך אדם לשמור א"ע באותו עת שיהיה בחינת אסתר ירקרקת היתה שהיתה בעת בחינת הסתר אסתרי סוף צילת של בעשים שנה. ובני"ה צריכים אז להעתיקה, והמים הזדונים הי"ן אז על פני כל הארץ. ונסתם כל חלוני אור. זולת והי אומן את הדסה שהיא כני"י כשנושע בין החוחים. וכחולה המהי א"ע בריח הדסים עם גדול התחוקות אמונה אשר מדרכי הצדיק שלוחא דרמנא הולך ורואה את שלום אסתר ומצווה עלי וכו' והיא עומדת מחוקו של וכו'. ר"ל שהיא חוזרת בתשובה תמיד ומבטלת כל תענוגי העוה"ו, וטובלת ועובדת בחיקו של מרדכי ר"ל שמתחוקת אמונה ועבודתו ה"י בשמחה.

והדין ולרבי הקודמת שהנה הבריאה הייתה בראשית ברי"א שית"ל ש"ת האין הקיום רק על ששה ימים שרומז על ששה קצוות. והתפשטות המדות וירידתם, ואח"כ צריך להתעקב בכדי שישב חיותו משרוש אל העולם וזהו מנתת השבת. שאז נפשעו שפע חדש מן בחי האין, כי השבת הוא בחי טוב הגמור המקבל שפע רוחני מהאין ומהרצון

בשני דרב יהודה כולי תנויי בניזקין הזה

ומבאר הרה"ק רבי פנחס מקאריץ זי"ע¹ כי לכן מציונו בגמרא² שעיקר לימודו של רבי יהודה ודורו היה בסדר נזיקין, כלומר שלא היה לומד לשם פלפול אלא שלימד את עצמו והחדיר בתוך נפשו על ידי הלימוד שלא להיות מזיק, וכן על דרך זה כתב הרה"ק רבי מענדל מוויטעפעסק זי"ע³ שכונת הגמרא לומר שרבי יהודה ותלמידיו היו עוסקים בעיקר בעניינים שביו אדם לחבירו, דעלך סני לחברך לא תעביד, וכמו שהביא בספה"ק ישמח ישראל⁴ בשם הרה"ק

מאוסטראווע זי"ע שהרה"ק רבי מנחם מנדל מרימנאב זי"ע אמר פעם על עצמו "שמעת שלמד המשנה⁵ אדם מועד לעולם" לא נתגלגל על ידו שום נזק ח"ו רק הכל היה טוב".

אמנם כבר נתבאר כי מלבד מה שסדר נזיקין מלמד את האדם האיך להתנהג בינו לחבירו או אף בינו לעצמו, הרי שכל העניינים והדינים הכתובים בסדר נזיקין הם השתלשלות מעניינים עליונים ורוחניים⁶, וכמו שהאריך הרה"ק הבני יששכר זי"ע בספרו מעין גנים⁷ על פי דברי

לכר את ישראל, ומצד ברכתם ממילא, פועלים הכל ומתקנים הכל, וזה היה דאמרי, פירוש שיש חכמים שאומרים כה, ויש חכמים שאומרים כה, וד"ל והמבין יבין.

¹ מובא בספה"ק אמרי פנחס (שער ב איות ח) בזה"ל: בשני דרי יהודא כולא תנוי בס' נזיקין כי ואנו מתנינן בעוקצין כי ואלו ר' יהודא כי ע"ש שרב יהודא ג"כ גדול בלימודו כמותם רק שעיקר לימודו הי' בניזקין דהיינו לשמוע עצמו שלא זיק כלל וכלל אפי' שהיה שוטח ואפי' שהיה נחטבם ולא ואין י' לומד בשביל פלפול שע"ז נאמר פסל לך כי.

וכן הובא שם עוד (שער ד איות כא) וכן בספר בעניט עה"ת של בשרה אית ד' בשם ספר מדרש פינחס איות ג) בזה"ל: אמר לו הרב הגדול מ"ה צבי בן הבעש"ט שצריך אדם לעשות הכנות לקבל קדושת שבת כמ"ש ההנינו וגו, והשיב לו כי דבר הבלמלעה ואינו יודע האין ומה יתנו לו האין אפשר לאדם להכין עצמו עליו, רק צריך לשמוע א"ע מכל דבר המזיק לנפשו. וזהו בשני דרב יהודה כולא תנוייא בניזקין הוה לשמוע את עצמו מכל דבר המזיק לנפש.

² בברכות כ"ג ע"א.

³ וז"ל (פרי הארץ, פר' משפטים): וזהו דבריהם בדשני דרב יהודה כולא תנויי בניזקין הוה שהיא העבודה מה דעלך סני לחברך לא תעביד דברים שיש אדם לחבירו ואהבת לרעך מנור.

⁴ וז"ל (פר' משפטים): וזה ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם ות"א די תסדר תלמודינו, היינו בארבע ע"י לימוד התורה" באמת ובאומה ויזרה ברכת ובזעה נשמר האדם אשר כל דבר אבירא לו יוכל להזיק ולעשות דבר הפסל לבחיו ח"ו, דרכי יזרה נועם וכל נתיבותי" שלום כתוב (משלי ג יד), היינו שע"י לימוד התורה" באמת נגשה האדם אהוב וכל דרכי המה נעימים ומתוקים, וכמובא בשם הרב הק"א ר"א ר' מענדילי מרימנוב זצלה"ה זי"ע שאמר שמיא למדו המשנה אדם מועד לעולם (בי"ק כ"ג) לא הזיק לשום אדם, והיינו כדברינו אלה, מילויא כאשר לימדו בקדושה ובהנהיג סדר נזיקין ויעשו בעמל נזיקין, רק כאשר תסדר לפניהם כמה הלכתא ביריאה ורובותא נפקי מפומא דרביה בעניינים האלה והכל ללמד הרבות שלום, ושימו לבם להוסיף האהה ז"ל, דעוקי להם להם למשמרת ולקיום לכל המצות ולכל התורה".

וכן הובא שם עוד (ליקוטים, ספ' בי"ק דל י"ג ע"א): האי מאן דבעי למחוי חסידא יקיים מילי נזיקין, ועפי' פשוטו ויאלה כלאורה הזה הוא עיקר דינים וכל מדת חסידות, אולי מה הפי הוא שבניזקין הדין אין מועד לעולם ב"ש ובין ש"ן וכי אבב כל מילי שאני לן בין שוגג למזיד ובין אונס לרצון ובין מתכוון לאינו מתכוון, לבד מחבלים ועריות שהוא באמת נהנה אף שאינו מתכוון, אבל לא לן כלל אסורים, ומבלאית שבת ויו"ט משפעת אסרה תורה, אבל מאן דבעי למחוי חסידא יקיים בכל אסורים ובשבת ויו"ט מילי נזיקין, היינו לשמוע א"ע אף מדברים הנעשים שלא בכונה, ולעשות תשובה על הדברים הנעשים אף שלא בכונה כלל, ובאמת כאשר ישמור אדם א"ע ומבט רחמים מהשית"ש שהי' עולמו מכל נדונד חטא, ויעזר לו הש"ת שלא יבא ע"י שום חטא. וכמו שמשפעת, וכן כתוב בספר מהרה"ק מאוסטראווע, שהרב הצדיק הניב ר' מענדילי מרימנוב מתע שלמד המשנה אדם מועד לעולם לא נתגלגל על ידו שום נזק ח"ו, רק הכל היה טוב.

⁵ בי"ק כ"ג ע"א.

⁶ כמש"כ בספה"ק שם משמואל (פר' משפטים ושקלים הרי"ח): וממוצא דברינו הנ"ל הנ"ל יובן הסדר שסודרו לנו בקריאת הפרשיות שעפי' רוב קריאת פ' משפטים הוא חיד ע"ם פ' שקלים, וי"ל עוד דכל עניני משפטים וסדר נזיקין יסודם בהנמה, וכמו שהגיד כי אבי אדומ"ר זצלה"ה מהא דכתיב בשלמה המלך ע"ה (מלאי ב כ"ח) כי חכמת אלקים בקרבו לעשות משפט, ובאמרם ז"ל (ב"ב קה"ג ע"ב) הורעץ שחיכים יעסוק בדריני ממונות, ע"כ זה מראשית המעשה והשקלים שאמרנו לעיל שהיא הארה מאות יו"ד בשטם הוי ב"ה

סודרו בהנמה כידוע למוכיינים.

⁷ וז"ל (פר' ב"ב): ואשר הקטף את עצמתו לקדם דעת האנשים המורדים הללו בהפרת חוק עיוני המצות בתורה בהקדמתם הקדמת שוא ותפל באמנם שעיקר השארת הנפש הוא

רק השגות המושכלות בשמחת משה בסיני חיותה והיא הנשארת אחר המות, ע"כ העיוז פניהם לדבר סרה על הממלים ימימים בעיון דיני המצות ומשפטים דיני השור והבור ומראות נגעים וכיוצא דיני חוקי התורה הנעימים דיני זב וזבה ונהד ויהודות, כי לסברות שהאשרת הנפש אינה רק המושכלות שהשיגה, א"כ כשמעינת ומשגת בשכלה דבר קטן האיכות נשאר זה השכל אחר המות במושכל הקטן הזה בנשוא הפחיתו, ששא"כ שבשכליים בגלגלים ובתוכנות הכוכבים ובשכליים נפרדים הנה היה השארת נפשו שבשכליים כפי המושכלות אשר השכלי בהם.

הנה ע"ז אודיע לך קושט דברי אמת את אשר כתב הרב הגדול אבי החכמה הרב בעל גור אריה בספרו תפארת ישראל (פרק ו' ז"ל ע"ז עוד שאלו הפלסופים בלימוד התורה ובמצותיה כמזו השור והבור כי נראה לדעתם שיותר יצליח האדם בנסק הגלגלים ושכליים הנפרדים כי לדעתם הצלחת האדם בהשגת דברים אלו ודעתם בהשארת הנפש שנשאר השכל אשר קנה האדם בחייו זהו הנשאר אחר המות. דע כי זה כפירה גמורה כי לדעתם המקבל המושכלות הוא הכנה הנשמה הוא המקבל המושכלת ומאחר שאין כאן אלא הכנה בלבד א"כ כדבריהם שהשארות הוא רק לשכל הנקנה בלבד, א"כ לא תמצא השארות לאדם בעצמו כי אם לשכל שקנה ודומה זה לשאר קיינוי כמו ביתו ורכושו ובניו כי אלו המושכלות אינם אצל האדם. ויותר מזה שאלו המושכלות הם במקרה ולאדם בלא המושכלות ואם יקרה דבר שהוא הצלחה אחוונה שהיא נצחיות נעשה במקרה, וכל דבריהם הם רק להוסיף חרון אף ה' כי הטוב שבדבריהם הוא כפירה בחיית' הממית שלדבריהם השארה הוא הפסל שאין בו מיתה ואין כאן תחיה כאשר אין מיתה.

⁸ (ר"ה ואני אומר שהוא כפירה בשכר ועונש כל כי לא יגיע השכר לנו שעמל דהיינו להנפש המושכלת רק להמושכלת הבה הענין לך דבריהם וזרחה אשר זה למצוי הפתי יסורי חזות).

לכן אל תאבה להם אל תשמע להם כלל. כי נופת תטופנה שפתותיהם כאלו דבש וחלב תחת לשוניהם אכן בתוכם מור המות הרחק מפתח ביתם ואל תבא בעריהם כי לדבריהם הקונה המושכלות אף אם יעשה מעשים מגונים ומתועבים אל ה' קונה השארה, ובהו פקוד ועל יראת שמים עכ"ל וע"ע עוד.

הנה רואה נשם ישראל אשר דבר בקדשו, ותעמוד מרידע על הדבר כי בקל וברגע יוכל האדם לבא ליד כפירה בלא הודע ואיבד עולמו (א"ה"ה אביא לך עוד חלקת חכמי הדורות כולם

מתבאנים במסגרת אולי כולם מרושעים א"י ופולחן מה זאת היתה לבני מעינו).

ומה שטענון אף היה הצלחת הנפש והשארותה וי' חתינו דיני בור והשור, הנה אבאר לך ידידי דעת קדושים דברי חז"ל אנשי האמת שאמרו (שבת פ"ב ע"ב) ע"פ קבלתם שמשלכיא השרת בקשט שתנתן להם התורה ואמרו להקב"ה מהדה גנוזה שיש לך וכו' אתה מבקשה ליתנה לישראל, ואמר הקב"ה למשה החזר להם תשובה וכו' ואמר להם משה משא ומתן יש ביניכם יצה"ר יש ביניכם גזל ועריות יש ביניכם עד שהודו כולם ואמרו ד' אדונינו מה אדיר שמך בכל הארץ ואילו אתה הודך על המצותי לא כתיב ויש להתבונן ע"י סלקא דעתם דמלאכי השרת שתנתן להם התורה בשמיות, וכי לא ידעו אשר אין להם שיכוח במצות חללי כהם אינם בעלי גשם, אף דע ידידי כי כל התורה כולה היא שמתויה של הקב"ה וכולם תלמים בשמו הגדול ית"ש, א"כ כל התורה היא רק שמו הגדול תורת הו"ה תמימה, ושמו הוא רצונו, שמ"ל בגימטריא רצון והוא רצונו חד נשמה, וכמו שצ"א לשום נעשה ונוצר ונברא ונאצל להיותו מהותו, כמו כן א"ה להשיג רצונו, והנה כל העולמות והרבואים נבראו ברצונו כי כך עלה ברצונו, ורצונו ית"ש הוא המייקם לכל אחד ואחד מהנאצלים והנבראים והנוצרים והנעשים מקבלים חיות משפעת רצונו כפי כוחו לפסול, כי באם יקבל יתור מבח חללי שלו יתבטל כרגע, ע"כ כל אחד מקבל רק מזריחת הארת רצונו כפי כוחו, אבל עצם הארת רצונו אין מי ששיגי כי הוא רצונו חד.

והנה זאת התורה היא שמו היא רצונו ית' ונתשללה מעולם ועד עולם ומקבל כל עולם מהארת הרצון עד שחסדו ית' גבר עליו ובאה לזה העולם ונתלשבה בלבושי המצות הנשמיות ובספירות הניתנת לנו למורשה ברצונו ית"ש, א"כ כאשר אנתנו מקיימים איה מצהו הוא הפקת רצון מד', ויותר מזה יחיד עצום ונורא, כאשר אנתנו

ולא על ידי עסק בעניני נזקי השור והבורק השי"ש, וכן פירש בספד"ק ערבי נחל"ס את דברי המהר"ל עיי"ש, והביאם גם

המהר"ל"ה לשלול את דעת אבות הטוענים כי השארת הנפש נעשית רק על ידי מחשבות עיוניות וחקירות שכליות

ממילא יפה ארז"ל שהו לזה שזכה ולומד כך כדי לידע דרכי השי"ש, וצווי, משא"כ לא זכה ולומד שלא לשמה, א"כ קושיית הפילוסופים במקומה וא"כ התורה לו סם המות ח"ו והבן.

ואמנם בתירוץ גור אריה הג"ל עדיין צריך להסביר איך הפילוסופים נבחרו במה שרצו שיהיה השארת הנפש על"י פילוסופיה אלהות ושאי אפשר לשום שלימות בעולם היה רק על"י התורה. ונספר לזה **מאמר ר"י הלוי למלך הכוזר** שכפי הנראה היה ג"כ מכת הללו ושאל ל"ה הלוי איך אתם אומרים שבשבת יש אצלכם השראת השכינה היתכן שעי"י אכילה ושתיה ופולחן העונגים שאתם עושים בשבת על"י יהיה השראת שכינה, ואדרבה, האלהים רחוק מענינים אלו ואי אפשר שיהיה השראת שכינה רק עפי"י הנהגותינו שאנו מובדלים ומפורשים מכל דברי עולם היה ומדברים נשמותינו ומחשבותינו באלהות עי"י נוכל להמשיך עלינו כח אלה.

והשיבו דרך משל, ואלך א"ר רצה באיזה פעם להתארח בעיר א', וכאשר נשמע לבני העיר דבר זה היו שם שרים רבים ונכבדים וכל אחד היה חפץ שהמלך ילין אצלו והלך כל אחד וקישט את ביתו ברוב עשרו כפי יכלתו ובכל כחו וחשב שעיי"י ייטב בעיני המלך ויתארח אצלו והיה מחשב בדעתו בודאי אצלי יהיה המלך, והעיר השני עשה עוד יותר וכן כולם כל א' קיבץ כל אשר ביכולתו ופזיח כל הונו לפינת את ביתו כי לא נחשב כל ביתו הונו נגד מה שקיבל המלך אצלו והיה כל אחד מחשב שבדאי אצלו יתארח המלך. כולם המלך שלח פקודים לאותו העיר אלהות עשירי כלל וצוהו לתקן את ביתו באופן כך וכך שיעמיד במקום זה השלחן ובמקומות אלו הספסלים ודבר זה כאן ודבר זה כאן והכל בדברים פשוטים קטני הערך וכאשר תעשה כך אזי אתאכסן אצלך, ובועיני פקודה זו נודדו האיש שבטחם לבנו כל דבר המלך לא נפל דבר א' מכל אשר צוהו ונתאכסן המלך אצלו. וכראות המלך טוב זיורו של אותו האיש ושאינו מתעצל בכל ציווי והבין שמחת לבבו והכנעתו לפניו אזי אחר איהו ימים שלח לו מאוצרות המלך לקשט את ביתו כדי המלך כדי שיתאכסן עזו אצלו. והוא"כ שאלה האיש מדוע התחב בתים של כל השירים אשר קשטו ופזרו כל הונו ונתאכסת אצלי וביתו ירקן מכל עושה.

והשיבו, כי אלו השירים מיד שקשטו את ביתם היטב אמרו בלבם כי אני ראוי שיתאכסן המלך אצלי מחמת שפדתי את ביתי, נמצא נותנים גבול וקבוצה לכבודי וגדולתי ואלו היו אצלי וראו את כבודי ואת עשירי היו יודעים שאין זה נחשב לכולם לערכי, וא"כ איך אתאכסן אצלם בחושבם שעי"י מעט הונם שאר פדור לכבודי וראוים הם וביתם שאהיה אצלם. לכן כבחרתי כך שאתה לא פזירת שום עושה ונתתי לך ויודע בעצמך שאין אתה כדאי לך רק עשיתי פקודתי וצוויי מצד שצויתני ועל כל פנים יודע אתה שמה שנתאכסתני אצלך הוא מצד חסדי וענותותי, ובראותי אתה נדרדות במצותי שלימתי לך במיתו כי את המלך שאו תוכל להקיע עצמך לכבדני מעט כראוי לפני המלך. משום א"כ השירים אלא אף הם כולם פדור כל הונם אזי בזה די לכבדני אפילו לפני המעט.

והנמשל הוא שהקב"מ מושב יקר בשמים ממועל וחפץ להשרות שכינתו על בני האדם, וכאשר נודע זאת לבני אדם עמד הפילוסופים שהם שרים ונכבדים בעיניהם מצד כמתחת כי נבנותם וקושטו את ביתם שהוא מחשבתם נשמתם ויהיה להם ודבקו מחשבתם באלהות, וחשבו שעי"י משמשים על עצמם כח אלהי עי"י ויהיה להם השארת הנפש אם יחקורו לו בני האדם בחקירות ושכליות לא יבינו ולא יהיה להם אפילו השגה מועטת באלהות, כי תבטלה הידיעה שגדעו שכל נדער, וכל מי שיתחכם יותר באלהות יחזקו כחמתו יותר מחבירו, רק שהוא מביט יותר מחבירו שאינו יודע, ממילא אותם **הסכלים שדבקו נפשם בחקירות אלהות וטעו לחשוב שעיי"י ראוי שיאיר להם כח אלהי, ובאמת שראוי בימים**, על"י לא יהיה להם השראת שכינה מאחר שחושבים שעיי"י עושים ראוי שישירה עליהם השכינה, ובאמת שכלם לאפשר שאין נגד כבוד הבורא ושכלם קטן מחילי השגת כבודו אומרים, ואם שיהי בהם חרי"ם הם יותר תגלו לגדולתו ויחשבו כי באמת כבר השיגו אלהותו וגדלו, ולכן השי"ש מחיכים ומואסם וברר להשרות שכינתו בעם ישראל בשביל שם מעטעם ולחשוב מכיריים שפלותם ממאמרים ז"ל (התקין פרט סי' א') על פסוק לא מורכבם, ושלא עלהם פקודתו היה התורה הקדושה וכתוב בה פשוטי הענינים שיתנהגו כך וכך בכל דיני התורה וביום השבת תתענוגו וכאשר אזו עושים את לאמען כבודו ולמען שאינו כך וגם שאלו הדברים הם מביטין הערך שהם עניני אפילה ושתיה מ"מ את מתאכסן אצלנו ואנו יודעים ומבינים שאין אנו ראויין לזה, וכאשר השי"ש רואה איש יהודי שמזדדו במצותיו לבלתי הפרס, אזי יעיר עליו רוח הקודש מרומם ואז ע"י רוח הקודש שיהי מאצור המלך יוכל להשיג מעט גדולתו וכבודו ואז יוכל להבין קצת את עצמו שבהי כבודו לבורא ז"ל והוא האיש אשר ע"י רוח הקודש משיג נסתיי התורה. נמצא אין דרך להשראת שכינה בנפש ולשום שלימות זולתי על"י התורה והפילוסופים שקר נחלום אבותם הבל ואין גם מעויל עי"י.

מתבוננים בשכלינו לשפוט במישור אם הדיון אך או כך זה ההתבוננות הוא אם הרצון הוא כך או כך, וכשאנחנו מוציאים הלכה לאמיתו הנה כביכול השגנו ע"י שכלינו הרצון הנעלם אשר לא יושב לשום נברא. הנה נשאר שכלינו כביכול מדובק ברצון אשר הוא מחיה כל האצילים והנבראים והנוצרים והנעשים, וזהו אשר שאלו המלאכים שישגו הם הרצון הישר שמ"ו, והשיב להם משה שאין מציאות להשיג שמ"ו ורצונו ל"י אם ע"י עשיות המצות בעוה"ז, והודו המלאכים ואמרו ה' אדוננו מה אדיר שמך בכל הארץ"ך הברן הדברים אומרים שמ"ו דיבא, לא יושב להשיג שמ"ו היינו רוצין"ך כי אם בכל הארץ ע"י התבוננות במצות בארציות היינו לייקין בדינים ומשפטים בהשגת הלכה לאמיתו (ערו"כ ס'פס התיבא שחיבוי אחר הוא שיהיה בודניטי).

וכאשר תתבונן בטוב, שיעיר הצלחת הנפש והשארתה הוא ע"י עיון התורה חוקתיה והורותיה, כיון שעלי"י עיון היה אתה מתדבקת ברצוני ית"ש ורצוני ית' הוא המהות כל דבר ונתון כל הקיים לכל דבר א"כ בהשגת רצוני כביכול תשאר הנפש בחיים הנצחיים בעידון אשר לא ישוער עין לא ראתה, כי עיקר העידון לכל הנברא מעלה הוא ג"כ מה שנהנים מזיו הרצון המאיר עליהם כפי כחם, וזאת הנפש שיהי הגיונה הרצון בעוה"ז הנה בעולם הבא יושפע על"י שפע רצון אשר לא ישוער, וה"ש דר"ל (ברכות ט"ז) הצדיקים נתנו מזיו השכינה. ויודיעי אם בעל נפש אתה הפוך והפוך באלו הדברים ותבין דבר המה דבר, ושמתו מחסי באלה"ם לרבי דברים אלה זדקא על אוזן ומועית חיים, אבל לא תחזיק בהם הפעיצ בהפקר לא ויעילו דברי אלה כי לא יחפץ סכיל בתנוה כי אם בהתגלות לבו.

¹⁰ והתפאר שראל פטר ר"א.

ה"ו זל"ק"ס (פרו שישלח) ונבאר דבר זה קצת יותר. האם הפילוסופים הקדמונים חכמי אומות העולם הביתם אינם מאמינים בתורה רק שחקרו בשכלם ונודע להם שיש בעולם ברא ית"ש ובתוך חקירתם דרכו מעט בדרך התורה, אכן מיד נטו ממנו הביות אין להם מנהיג כאשר לעם בני ישראל שהתורה מנהיגם לבלתי ימיון ושמאל, והם שהלכו בדרך שכלם אף שהלכו מעט בדרך האמת מיד נטו ממנו.

והענין, כי חקרו בשכלם והבינו ענין השארת הנפש שנשאר חי וקיים אחרי פטירת האדם, ואמרו כי השכל שהוא חיות האדם ונשמתו הוא ניתן לגוף האדם ביזו וברשותו וכאשר יקח איש אדור ביה ביזי אדם מניחו לכל מקום אשר ירצה, כך הנשמה שהוא השכל והחיות הוא ביד האדם אל אשר יחפץ יטנו.

דרך משל, כי השכל שהוא חיותו והמחשבה שבאדם בתחלה אדור דבר הוילי בכח שיכולין לישלם משמו מנו מה שירצה, כי התחכם האדם באומנות נמצא לכל שכלו ומחשבתו ומניח באומנות, וכשתחכם בתורה ונתון הן מחשבתו תמיד נתון שכלו שהוא נשמתו וחיותו בתורה, ומי שעוסק תמיד להרבות אצרותיו ועסקי עולם היה נשפדו שכלו וחיותו בעניני עולם הזה וכאמאר החכם המקום יצולתו מפזיור הנפש, ומי שעוסק תמיד באפילה ושתיה ונותן חיותו בודומים וצומחים כל אשר מהררם הם נותן מחשבתו שכלו וחיותו, ומי שחושב תמיד מחשבת ניאוף נותן נשמתו בניאוף וכן בכל הדברים ובכל הענינים ומי שנותן תמיד שכלו ומחשבתו באלהות ית"ש שם נשמתו וחיותו.

והשי"ש נתן הנשמה תוך הגוף לבלי תאכל והנאם דכסופא, שיהיה לה כפי מעשיה, ויתן בהחירה האדם שיוכל להתוות שכלו ומחשבת שיהי נשמתו וחיותו לא אשר יחפץ. **ממילא המשכל חושב תמיד באלהות ונתון שם נשמתו באלהות שהוא חי וקיים משמשים על"י יש לו השארת הנפש והוא ג"כ חי וקיים, משא"כ מי שמניח שכלו ונשמתו בעסקי עולם הזה דברים נפסדים ממילא נעשה משמתו דבר נפסד ואין יוכל להיות חי וקיים** ונתן השארתם נדון במקום המיתא דהיינו בדברים כלים ונפסדים כל זה חקרו הפילוסופים ודבר זה אמת ויציב.

אכן, מיד נטו מדרך האמת, כי אחרי שנתאמת אצלם הקדמה זו החישוב שבאצות התורה ואמרו איך אפשר שעי"י העסק שיעסקו כל בני דורו יש ומועד ע"י יהיה לו השארת הנפש שיהיה חי וקיים, לכן כי דיני התורה הלא הם מדברים מענינים כלים נפסדים ואין ע"י יותן נשמתו באלהות, ולכן ברחו הפילוסופים הג"ל למדבריות והתחילו לעסוק בפילוסופיה אלהות וחקרו והעיקמו להשיג איכות האלהות ית"ש עולם השמי"ש שאינם מהרררים בשום דבר רק בעל מילא ונתנים שם את נפשם באלהות ית"ש זה ויעיל להם משא"כ עסק התורה לא די שלא ויעיל אדרבה יקלקל. והשי"ש הפילוסופים הג"ל ויכלו אחרי ההבל אחרי שכלם הטועים והובלו.

וכן נחשב האזון רוב אריה על קושיית, כי באמת העוסק בשכלו עולם היה יפה הם אומרים כי נשאר שם נפשו בדבר כלה, משא"כ העוסק בדיני שור תם ומועד וכיוצא, והרי כל בר דעת שגושפחה איהו פעולה אינו עושיה זולת אפילה סבה ותכלית וישבו הדעת, ממילא כוננת עסקי, כי האל ית"ש נתן לנו תורה וצוה שהיה כחלתי חצי נדון ומועד נזק שלם ממילא אף שעוסק מהררר בשור מ"מ עיקר מחשבתו באלהים חיים שהוא אשר צוה זאת ולשמו הוא עוסק ומעין בכל זה, וכן בכל דיני התורה כולה, ממילא בא השארת הנפש על"י התורה שהיא משיבת נפש לשורטה עי"י.

בספה"ק אמרי נועם^{טו}, והיינו כי כל ענייני הנזיקין רומזים לאותם החיצונים המזיקים אל צד הקדושה העליונה, אלא שעל מנת שאנשים פשוטים קרוצי חומר יוכלו להבין דברים אלו בשלם הקטן מתלבשים עניינים אלו בדברים גשמיים^{טז}.

וכדברי הבני יששכר הנ"ל כתב גם הרה"ק רבי צדוק הכהן מלובלין ז"ע בספרו לבושי צדקה^{טז} וזה לשון קדשו: "סברא נפסדת של המתפלספים האומרים מה יוסיף ידיעת דיני הנזיקין שור שנגח ושנים אוחזין וכיוצא ושגם רבה ורב חסדא בתחילה נצטערו על זה כי הלא טוב להם לעיין במצוות שבין אדם למקום וכו' עיין שם. ואני אומר חלילה לרבה ורב חסדא מרשע כזה ולהעלות על לבן סברא אפיקורסית כזו חס ושלום כי באמת אין נפקא מינה בין דיני הנזיקין לדיני קריאת שמע ותפילין וקרבתות ושאר כלום כי כולם רצון הבורא יתברך ומשפטיו וכך הוא מצות לדון בדיני הנזיקין כמצות קריאת שמע ואתרוג ושאריו וראוי לדקדק בהם ובמשפטיהם כי הלא וורתו המה".

לאור הנ"ל מבורא הרה"ק בעל התניא, זי"ע על לימוד זה שהיה רבי יהודה מלמד את עצמו על ידי סדר נזיקין להפריד הרע מן הטוב שבנפשו, על ידי זה היה מפריד גם בעולמות

העליונים החיצוניים מן הקדושה, בבחינת "יתפרדו כל פועלי און", וכמו שכתב בספה"ק תורה אור^{טז} וזה לשון קדשו: "ולכן רב יהודא דכולי תנוי בניזיקין הוה, לזכות את הזכאי ולחייב את החייב, להפריד ביניהם, בכדי להפריד החיצונים מהקדושה, ויתפרדו כל פועלי און וכו'. ורב יהודה שהיה אדם גדול מאד היה יכול להמשיך בטול עליון על ידי שהיה בטל בעצמו בקריאת שמע כי מן הקריאת שמע לא היה פטור רק מן התפלה, ורצה להמשיך גם בניזיקין מקום הקליפות שהם ארבעה אבות נזיקין שיהיה 'בלע המות נצח' וכמו שיהיה לעתיד לבוא בעת תחיית המתים שיחיו העצמות ויקרם עליהם עור ובשר כמו שנאמר גבי עצמות דיחזקאל שיהיה גשמיות ממש, ואף על פי כן יהיו נהנין מזיו השכינה בלי אכילה ושתייה, לפי שיומשך בטול עליון גם בגשמיות ממש, וכמאמר רבותינו ז"ל^{טז} 'עתידין צדיקים שיאמרו לפנייהם קדוש', שיהא קודש שורה למטה".

"ישועות" - זה סדר נזיקין

והנה דרשו חכמינו ז"ל^{טז} על הפסוק^{טז}: "והיה אמונת עתיך חסן ישועות חכמת ודעת": "אמונת" - זה סדר זרעים, 'עתיך' - זה סדר מועד, 'חסן' - זה סדר נשים, 'ישועות' - זה

^{טו} וז"ל (פר מטות): הנה איתא בשם מהר"ל מפראג (בספרו תפארת ישראל פרק י"א) שהיה לו ויכוח עם המחוקקים, באמנם כאשר הם עוסקים תמיד בחקירות הגלגלים ומשטרי השמים, אז לאחר ההסתלקות שלהם נתקשר השארית הנפש שלהם בכוכבי שמים שהם ע"פ גשמיים הדקים. מה שאין כן בני ישראל העוסקים בהלכות ובהיות דאבי ורבא המדברים בענין שור תם ומועד וכדומה, אז נתקשר הנפש חלילה בהמתות ובהיות הארץ.

והשיב להם מהר"ל אשר לא כן הוא, כי זרע ישראל קדושו כאשר המה לומדים אלו ההלכות, אז מקטרים מהשתתם בשעת הלימוד אל מי שצוה את ההלכה, וגזר אומר ששור תם הלכה כן. ועל ידי זה נתקשרה השארית נפשם בקדושתו יתברך באין סוף ב"ה, כי הוא המצוה על הדבר, עכ"ל.

והנה זהו עיקר המחשבה וכוונת המצוות ולימוד התורה, לקשר עצמו בשעת מעשה אל המצוה על הדבר בכיול, ובהון פרחת לעילא. וזה אמרו ז"ל (בי"ט פז) צדיקים אומרים מעט ועושין הרבה, היינו, הגם שאומרים ועוסקים בדברים שהם מעט האיכות, והם דברים החתונים כמו שור תם וכדומה, ע"כ עושין הרבה, מחמת שמקטרין עצמם כמי המצוה אלו שמו יתברך, עושין כזה פעולות ייחודים בשמי מרום. מה שאין כן בעל שעושה בלי כוונה, אז מעשיו מועטים, כי הוא אינו עושה מעשה רב למעלה. וזהו (ישעיה ס"א) אני מדבר בצדקה רב להושיע, היינו, כשמקיים מצות צדקה ומקשר עצמו במחשבתו אשר אני הוא המדבר בצדקה ואנכי הוא המצוה, אז רב להושיע, היינו, כי עושין הרבה ופועלת גדלה על רום המעלות. והנה דבר זה תלוי בראשי הדור, כי על כן נקראים בשם ראשים, לשעות טובה אל הלאים אלו במחשבה שבראש, שיוכלו לקיים המצוה לשם המצוה, ולא מצות אנשים מלומדה.

^{טז} כמש"כ הרה"ק בעל התניא ז"ע בספה"ק תורה אור (מגלת אבות) וז"ל: ולכן אמרו רז"ל שגם הלכות אינן בטלות וביאור הענין כי הנה ארז"ל על פסוק ברח דודי ודמה ר"ל לצבי וגי' מה צבי מחזיר ראשו לאחוריו. והיינו ע"ד"מ כמו שבאדם בעצם ראשו אשר מונח בתוכו מוח ושללו ובינתו וכשמחזיר עמו ראשו לאחוריו הנה גם המוח אשר בתוכו ורוח שכלו ובינתו נמשכין אחריו כן בכיול המשך הקב"ה והלביש רצונו וחכמתו מנקום אחוריו שהם בחינת היצונית דהיינו בענינים גשמיים כמו בהמתות כסדר קדשים. ובמתות כסדר נזיקין.

וראה עוד מש"כ האדמו"ר מפאצא זצ"ל בספרו חובת התלמידים (מסאד ב) וז"ל: למשל החכמה מתגלה על ידי מוחו, וכדי שתתגלה חכמתו הפשוטה מנכשו הפשוטה לחכמתו ושכלים פורטים, להבין שכל של הגמרא מענין נזיקין, ושכל של קדשים, וסוד

העיבור, וחשבון הגמטריאות וכו' מוכרח הוא לעבוד ולפעול בהם. ואם לא יפעל, אז אף שיש בו הכשרה לחכמה לא ישכיל ממומה אח"כ אף אם ירצה ואם יגדל ילד ביער, רחוק מישוב אנשים ובשום חכמה לא יפעל, אז גם חכמה פשוטה אנושית לא יבין. לא שאין שכל לנפש אדרבא עיקר השכל והחכמה בה, רק שנעלמה היא בה בפשטותה וצריכים להכניד ולהפעיל את המוח, שיוציא את חלקי החכמה ממנה בצורות פרטיות ולדברי חכמה פרטיות, והילד המתגדל ביער חכמתו נשארה נעלמה ופשוטה בו מפני שלא נתגלו כחותי ממנה בצורות שונות לחכמה זו, ורק זהו החילוק בין הכחות וחושיו הגוף המתגלים מהנפש. לבין הכחות היותר רוחניים המתגלים ממנה כהשכל וכו', העין למשל תמיד דברים נראים לפני' ופעולתה תמיד מצויה, לכן אין מכירים כ"כ שרק בפעולתה חלק מהנפש נמשך ונתגלה, ורק אם יסתים עיניו לזמן יראה שתעדר אח"כ ראייתו. והשכל כיון שאין דברי חכמה מצויים לפניו תמיד, וראים שגם מתחילה רק כשעובד ופועל בדברי חכמה, ומשך מוחיים מנפש שובנשו לדברי חכמות פרטיות.

^{טז} והא דרך כל לשוננו על עין עקב מסכת שבת, דהא דק חליש לבייהו". עיין בהכחות מה שכתב סברא נפסדת של המתפלספים האומרים מה יוסיף ידיעת דיני הנזיקין שור שנגח ושנים אוחזין וכיוצא ושגם רבה ורב חסדא בתחילה נצטערו על זה כי הלא טוב להם לעיין במצוות שבין אדם למקום וכו' עיין שם.

ואני אומר חלילה לרבה ורב חסדא מרשע כזה ולהעלות על לבן סברא אפיקורסית כזו חס ושלום כי באמת אין נפקא מינה בין דיני הנזיקין לדיני קריאת שמע ותפילין וקרבתות ושאר כלום כי כולם רצון הבורא יתברך ומשפטיו וכך הוא מצות לדון בדיני הנזיקין כמצות קריאת שמע ואתרוג ושאריו וראוי לדקדק בהם ובמשפטיהם כי הלא תורתו המה. וכבר הארכת בזה בקונטרס כוס של עוקרין, ולא חליש לבייהו אלא על דיבתי דינא שהוא ביטול הזמן ביותר בשמיעת הטענות והרצאת דברים מן כל בעל עין לדון והרבה תורה היו יכולים ללמוד אז בעת ההוא אבל לא עלה דעתם להעלות נגד ערך החקירה בדיני ממונות לשבין אדם לחבירו משבין אדם למקום חס ושלים.

א עתה צ"ב י.
 ב אה"מ מקץ.
 ג ב"ב ע"ג.
 ד שבת לא ע"א.
 ד ישעיה לג ו.

בספר מגיד מישורים¹⁵ למרן הבית יוסף ז"ל ש"עטרת זהב" רומזת למידת הגבורה ו"גדולה" רומזת למידת החסד והיינו גבורות הממותקות בשורשם שזה ענין סדר נזיקין כאמור.

אשר על כן מרומז סדר נזיקין דווקא בתיבת "ישועות" שבפסוק הנ"ל, כי אף שענין הנזיקין רומזים כאמור לכוח ההיזק שבעולם הבא מצד המזיקים והיחיצונים, דהיינו לכוח ההסתרה שבעולם המעלים על המציאות האלוקית, מכל מקום כל עניין כוח זה אף הוא לא נברא אלא לשמש לקונו, כי כל ההגבלה שבעולם הוא כדי שתוכל ההשפעה העליונה להתקבל על ידי בני אדם גשמיים ומוגבלים דייקא, וכדאיתא בכתבי האריז"ל¹⁶ שעצם בריאת המזיקין בעולם נקראת "עבירה לשמה" מצד הקב"ה, כי המטרה היא שלא יהיו עבירות בעולם אלא כל עניינם היא לכלות חטאי בני אדם ולזככם עד שיגיעו לתכלית השלימות.

לפיכך כאשר האדם עוסק בסדר נזיקין ועל ידי זה מחליש כוח המזיקים העליונים המסתירים על האור האלוקי, אזי ממילא נשפע על כל ישראל שלא יארע על הפסוק (ירמיה' ז') ועת צרה הוא ליעקב וממנה יושע כי מן הדינים בעצמם צומח ישועה.

פ' זול"ק (תורה אור, מגלת אסתר): **ועטרת זהב גדולה זה סדר נזיקין.**

פ' ח טו.

פ' זול"ק (פר יקהל): **ועטרת זהב היינו גבורה, גדולה היינו חסד.**

פ' מובא בספ"ק שם משמואל (פר שמיני ופר החודש, תרע"ט) זול"ק: ונראה להנה ידוע דכל הגלות נמשכת מחטא אדה"ר שנתעברו טוב ורע, וממנו נמשך קלקול הדורות, והוצרך לתיקון בגלות מצרים. והנה בהאריז"ל שחטא אדה"ר נסתפק ממה שלא המתין בזיווגו עד השבת, ובמג"ע דזה שאמר דהע"ה (שה"י לגלגל אדה"ר) ואני אמרתי בחפזי כל האדם כזוב, כי בחפזו שלו גרם ממצוה שלא לשמה שנבראו ג' המזיקים בחפזו כהרף עין.

פירוש שחטא זה לא הי' חטא מזיד ככוונת חטא אלא חפזו בלי שוב הדעת, ע"כ המזיקין שנבראו לתקן את חטא זה נמי לא נבראו ככוונה מיוחדת אלא בחפזו כמאן שדשי כהר כתפוי כהרף עין.

זהו שאמרו ז"ל (נזיר כ"ג ע"ב) גדולה עבירה לשמה ממצוה שלא לשמה, עבירה לשמה נקראת בריאת המזיקין, פירוש שהקב"ה חפץ חסד, ובריאת המזיקין להזיק לבריות חשבה הקב"ה לעבירה לעצמו, אבל מ"מ גם זה לצורך שבאמצעות המזיקין יתם ויכלה החטא, וא"כ היא עבירה לשמה. ומצוה שלא לשמה היא חפזו אדה"ר, וזהו שהעבירה לשמה נצמחת מהמצוה שלא לשמה של אדה"ר שהוליד את ערלתו את קין את פריו זה, הבל עכ"ד.

פ' כמש"כ בספ"ק צמח צדיק (פר באשית) זול"ק: וזה ישועות זה סדר נזיקין, כי מציל את עצמו וכל העולם מכלל צער ונזק.

וכן כתב שם ע"ד: ישועות זה סדר נזיקין דעל ידי התורה הקדושה דמגינא ומצלא (סוטה כ"א) נשמר מכל נזק וזוכה לישועות ה'.

סדר נזיקין, 'הכמת' - זה סדר קדשים, 'ודעת' - זה סדר טהרות.

ובביאור טעמא דמילתא למה נקרא סדר נזיקין "ישועות", שהרי לכאורה אין סדר זה מורה אלא על דינים וגבורות, הביא הרה"ק האמרי אמת זי"ע¹⁷ מה דאיתא בתיקוני הוזה"ק כי עומק ושורש הדין הוא חסד ורחמים, וכידוע ששורש הגבורות הם חסדים ורחמים, וכן הביא הרה"ק רבי צדוק הכהן מלובלין זי"ע¹⁸ בספ"ק פרי צדיק¹⁹ בשם רבי חיים ויטאל ז"ל בביאור דברי הוזה"ק עיי"ש²⁰.

דבר זה ידוע שמקור הישועות הוא דייקא בכוח הגבורות כמו שנאמר "ובגבורות ישע ימינו"²¹ וכן כתיב"ט "עוררה את גבורתך ולכה לישועתה לנו"²², והרחיב בעניין זה מרנא הבעש"ט זי"ע²³ ש"הישועה היא מצד הסכמת הגבורה"²⁴ וכנודע מאמר הבעש"ט על הפסוק²⁵ "ועת צרה היא ליעקב וממנה ישוע" - שהישועה באה מתוך הצרה והגבורה עצמה²⁶, וזהו כל עניין העלאת הדינים לשורשם שחידש מרנא הבעל שם טוב זי"ע²⁷ שאין כאן המקום להרחיב בזה. לאור זאת מבואר היטב מה שדרש הרה"ק בעל התניא זי"ע²⁸ על מה שכתוב במגילת אסתר²⁹ "עטרת זהב גדולה" דקאי על סדר נזיקין, והביאור בזה הוא על פי מה שמובא

ע"ה זול"ק (השבעה אבה): **איתא בטקוני זוהר ישועות איהו סדר נזיקין וכו' דתמן וכו', שעומק הדין הוא סדר ורחמים.**

ע' זול"ק (לעב יום הספירים, אות ח): והנה מה שאמרו בראש השנה אתער דרועא שמאלא כו' הוא מה שאמר לעיל מינה חשף ה' את זרוע קדשו דא' **דרועא חדא דביה תליא ישועה** דביה תליא נוקמא כו' **וכמו שאמר רח"ו שהוא גבורות**, וכן מצינו בגמרא (שבת ל"א) **ישועות זה סדר נזיקין, והיינו דינא וגבורה**. וזה שאמר וכד האי אתער לקבלה כמה דחילין שריא בעלמא כו' וכן כאן כל עלמא בדחילו דדינא.

ע' וראה עוד בתחילת הקדמת הוזה"ק על בראשית עה"פ "כוס ישועות אשא". ע' תהלים כ' ז.

ע' שם פ' ג.

פ' וכן כתב רש"י (תהלים קי"ח ז') על הפסוק: "עזי וזמרת י-ה ויהי לי לישועה - עזי וזמרת, **גבורת הקב"ה היה לי לישועה**", וכן כתב האבודרהם בברכת יוצר זול"ק: כי אל פועל ישועות אתה שנאמר (תה ע"ד י"ב) פועל ישועות בקרב הארץ. ואמר למעלה פועל גבורות וכאן פועל ישועות ע"י פועל מוקשר עצמו באחדות והוא נצח"³⁰, אם כן זאת הקבלה למען שמו להודיע את גבורות.

פ' כמובא בספר "נחמדים" (שבסוף ספר גניו וזוהר, ובהא' בספר בעל שם טוב ע"ה"ת פר בראשית אות פח) בזה"ל: אלה תולדות השמים והארץ בהבראם וגו' איתא בגמרא (מנחות ד"ט ע"ב) העולם הזה נברא בה', **ופירש הבעל שם ע"ה, כי העולם הוא מתנהג כחשמה דברים, צער, וקבלת צער, ותפילה וישועה, והודיה**, ופירש הרב לפי סדר הגבורות מתנתא לעילא, כי הצער נמשך מהו"ד שהוא קו שמאל נמשך מהגבורה, (איכה א י"ג) כל היום זוהר, וקבלת הצער שהוא מקבל באהבה, שהוא מביין שהכל בחסדו יתברך שמו, כי דרכו להיטיב, והאהב היסטריא אחד, ומאמר מוקשר עצמו באחדות והוא נצח"³¹, אם כן זאת הקבלה נגד מידה שניה, ותפילה היא התחברות, והוא קו האמצעי המחבר שני הקצוות לאחד והוא קו הרחמים, אם כן זו התפילה נגד מידה השלישית, **וישועה הוא מצד הגבורה, כמה דתימ"ם, (תהלים כ') בגבורות ישע ימינו, כי הישועה היא עומק הסכמת הגבורה, וכן התחלת הדין הוא מצד הגבורה ואחר כך כשמתקת הגבורות נמשך הישועה, אם כן ממילא הישועה מצד הגבורה**, והודיה היא מצד החסד שעשה עמו הקדוש ברוך הוא, אם כן הודיה היא מצד החס"ד.

כל המאמרים - שנת תשפ"א

פרשת קרח	פרשת תצוה	פרשת בראשית
מאמר "הקטורת"	מאמר "רזא דגלגולא" ח"ג	מאמר "גן עדן" ח"א
פרשת חקת	פורים	פרשת נח
מאמר "טעמי המצוות"	מאמר "משתה היין"	מאמר "גן עדן" ח"ב
פרשת בלק	פרשת כי תשא	פרשת לך לך
מאמר ה"דעת"	מאמר "נקודת אנכי"	מאמר "גן עדן" ח"ג
פרשת פנחס	פרשת ויקהל פקודי	פרשת וירא
מאמר "כעס וקנאות"	מאמר "ולא יהיה בהם נגף"	מאמר "נבואה ורוח הקודש"
פרשת מטות מסעי	פרשת ויקרא	פרשת חיי שרה
מאמר "מחשבה דיבור מעשה"	מאמר ה"קרבנות"	מאמר "חומר וצורה" ח"א
פרשת דברים	פרשת צו	פרשת תולדות
מאמר ה"תוכחה"	מאמר "תרומת הדשן"	מאמר "חומר וצורה" ח"ב
פרשת ואתחנן	חג הפסח	פרשת ויצא
מאמר "עולם שנה נפש"	מאמר "הכשרת כלים"	מאמר "חומר וצורה" ח"ג
פרשת עקב	מאמר "והגדת לבנך"	פרשת וישלח
מאמר ה"תכלית"	מאמר "גאולת הדיבור"	מאמר ה"מלאכים" ח"א
פרשת ראה	פרשת שמיני	פרשת וישב
מאמר "עולם חסד יבנה"	מאמר "קיץ וחורף"	מאמר ה"מלאכים" ח"ב
פרשת שופטים	פרשת תזריע	חנוכה
מאמר "י"ג מידות של רחמים"	מאמר ה"התעוררות"	מאמר "אור הגנוז"
פרשת כי תצא	פרשת מצורע	פרשת מקץ
מאמר ה"תשובה"	מאמר "איך למעלה מעונג"	מאמר ה"חלומות"
פרשת כי תבוא	פרשת אחרי	פרשת ויגש
מאמר ה"ראשית"	מאמר "נצח והוד"	מאמר "כל ישראל ערבים"
פרשת נצבים	פרשת קדושים	פרשת ויחי
מאמר "הידיעה והבחירה" ח"א	מאמר "העלאת המידות"	מאמר "נצחיות התורה"
ראש השנה	פרשת אמור	פרשת שמות
מאמר "הידיעה והבחירה" ח"ב	מאמר "תיקון הימים"	מאמר "קדושת היסוד" ח"א
מאמר "תקיעת שופר"	ל"ג בעומר	פרשת ורא
פרשת וילך	מאמר "רבי שמעון הולך אחר	מאמר "קדושת היסוד" ח"ב
מאמר "הידיעה והבחירה" ח"ג	הפנימיות"	פרשת בא
יום הכיפורים	פרשת במדבר	מאמר "קדושת היסוד" ח"ג
מאמר "כל נדרי"	מאמר "עייגולים ויושר"	פרשת בשלח
מאמר "כיסוי הדם"	חג השבועות	מאמר ה"שירה"
פרשת האזינו	מאמר "תורה לשמה"	פרשת יתרו
מאמר "הידיעה והבחירה" ח"ד	פרשת נשא	מאמר "צדיקים ובעלי תשובה"
חג הסוכות	מאמר "פרשת סוטה"	פרשת משפטים
מאמר "הידיעה והבחירה" ח"ה	פרשת בהעלותך	מאמר "רזא דגלגולא" ח"א
מאמר "שירת הסוכה"	מאמר "קברות התאוה"	פרשת תרומה
מאמר "שמיני רגל בפני עצמו"	פרשת שלח	מאמר "רזא דגלגולא" ח"ב
	מאמר "התבודדות והתכללות"	

נכתב ונערך ע"י הרב חיים פנחס הורוביץ שליט"א | לתרומות והנצחות, ניתן לפנות לטל': 76879692 | תרומות ניתן להפקיד בבנק מרכנתיל 17 סניף 732 מס' חשבון 054-8461619
ע"ש "בית אשר ורבקה" (ע"ר) | לכל ענייני הגיליון, שאלות והערות, קבלת הגיליון באימייל, ניתן לפנות לכתובת אימייל: 2088014@gmail.com | ת.ד. זכרון יעקב 10/18 י-ם